ที่ ร ะ ลึ ก

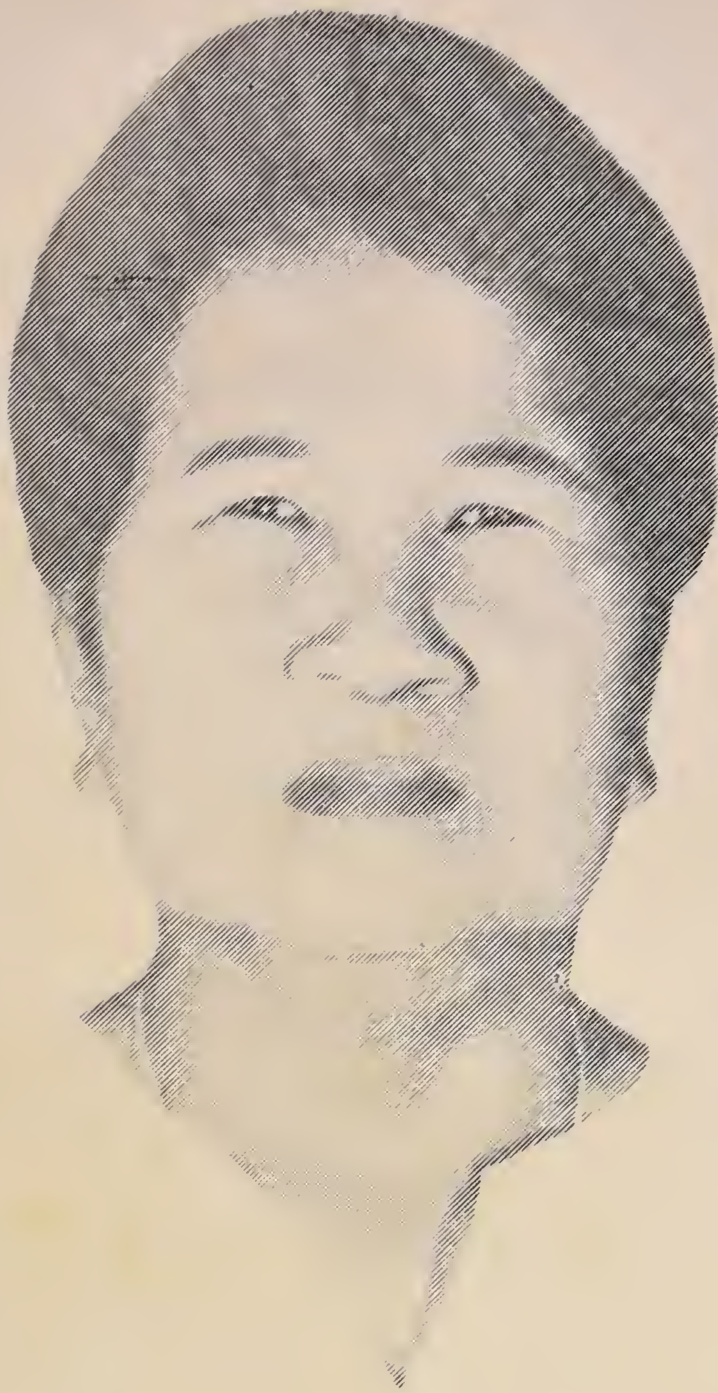
ในงานฌาปนกิจศพ

นางหลี ถิระพานิช

ณ เมรุวัดเสมียนนารี (แคราย)

๒๑ เมษายน ๒๕๑๖

8 3.5.5

นางหลี ถิระพานิช

ชาตะ ๒๔๔๖

มรณะ ๑๗ ต.ค. ๒๕๑๒

รวมอายุ ๖๖ ปี

ประวัติของแม่

แม่เกิดที่ตำบลลาดยาว อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นลูกคนที่ ๓ ของตามุ่ย ยายสารท ประกอบอาชีพทำนาและค้าขายตลอดมา แม่มีลูกชายทั้งหมด ๔ คน คือ :–

๑. ร.ต. วิชิน ถิระพานิช

๒. นายสุวรรณ ถิระพานิช

๓. นายจรัล ถิระพานิช

๔. นายเฉลิม ถิระพานิช

แม่เป็นคนไม่พูด ได้เลี้ยง อบรมลูกอย่างหนักมาทุกคน ระยะหลังแม่ไม่ค่อยสบาย เกี่ยวกับความดันโลหิต และได้จากพวกลูก ๆ ไปด้วยโรคเส้นโลหิตตัน ที่โรงพยาบาลกรมชลประทาน ปากเกร็ด.

ด้วยอำนาจบุญกุศลที่แม่ได้บำเพ็ญมาโดยตลอดชีวิต ขอได้ดลดวงวิญญาณของแม่ให้สู่สุคติภพด้วยเทอญ.

จาก ลูก

บทสวดมนต์

(ก่อนอธิษฐานสิ่งใดควรเริ่มต้นภาวนา)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

คำบูชาพระพุทธ

อิเมหิ สักกาเรหิ พุทธัง อภิปูชะยามิ

อิเมหิ สักกาเรหิ ธัมมัง อภิปูชะยามิ

อิเมหิ สักกาเรหิ สังฆัง อภิปูชะยามิ

อาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ..............................ฯลฯ

ตะติยัมปิ..............................ฯลฯ

(ถ้าจะอาราธนาศีล ๘ ให้เปลี่ยนคำว่า ปัญจะ เป็น อัฏฐะ)

อาราธนาธรรม

พรหมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ,

กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ,

สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา,

เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง,

อธิษฐานเวลาทำบุญ

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขยาวะหัง โหตุ

คำถวายเภสัช (ยาแก้ไข้)

อิมานิ มะยัง ภันเต คิลานะปัจจะยะเภสัชชะ ปะริกขารานิ อิธะ อาเนตะวา ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ คิลานะปัจจะยะเภสัชชะ ปะริกขารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ

ทุติยัมปิ................................ฯลฯ

ตะติยัมปิ..............................ฯลฯ

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคะเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายสังฆทาน (เพื่อความสุขความเจริญ)

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะสิญจิตัง อะโหสิกัมมัง

คำภาวนาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปัง อะนิจจา นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตา

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะตีโต

พิธีชีวิต

พิธีรีตอง

๑. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ

คนไทยผู้ยังมิได้บวชเป็นสามเณร หรือเป็นภิกษุ ควรแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พุทธมามกะแปลว่า ผู้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นของตน คือนับถือพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงไม่ละทิ้งนั่นเอง แม้เคยบวชแล้ว เมื่อจะเดินทางไปอยู่ต่างประเทศเป็นเวลานาน ก็ควรแสดงตนเป็นพุทธมามกะก่อนจะไป เพราะนอกจากเป็นการประกาศย้ำความเป็นพุทธศาสนิกที่ดีเป็นระเบียบพิธีแล้ว ยังถือว่าสามารถป้องกันภยันตรายต่าง ๆ ได้ด้วย

สถานที่ทำพิธี ควรเป็นพระอุโบสถ ถ้ามิใช่พระอุโบสถ สถานที่ทำพิธีควรมีพระพุทธรูป แจกันปักดอกไม้ เชิงเทียน กระถางธูป สายสิญจน์ ๑ กลุ่ม (สำหรับวงรอบพระพุทธรูป พระสงฆ์ถือและคล้องตัวผู้แสดง) บาตรน้ำมนต์มีน้ำเต็ม เทียนน้ำมนต์ (หนัก ๖ สลึง ไส้ ๙ เส้น ๑ เล่ม ธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย) (เทียน ๒ ธูป ๕) พระสงฆ์คือพระภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปประชุมกันในสถานที่นั้นนั่งล้อมวงผู้แสดง

ผู้แสดงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วจุดเทียนน้ำมนต์ปักไว้ที่ขอบปากบาตร ยกประเคนบาตรเสร็จแล้ว จึงอาราธนาศีล๕ ด้วยตนเอง เมื่อรับไตรสรณคมน์และศีลเสร็จตอนจบศีลให้ว่า

อิมานิ ปญฺจ สิกฺขาปทานิ สมาทิยามิ (๓ หน)
เสร็จแล้วกราบ ๓ หน

ต่อจากนั้น แสดงตนเป็นพุทธมามกะ ต่อหน้าพระสงฆ์ว่า

พุทฺธํ ชีวิตํ ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกตลอดชีวิต ตลอดถึงพระนฤพาน

ธมฺมํ ชีวิตํ ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเจ้าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกตลอดชีวิต ตลอดถึงพระนฤพาน

สงฺฆํ ชีวิตํ ยาวนิพฺพานํ สรณํ คจฺฉามิ ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เจ้าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกตลอดชีวิต ตลอดถึงพระนฤพาน

พุทฺธมามโกติ มํ สงฺโฆ ธาเรตุ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ ผู้นับถือซึ่งพระพุทธเจ้าว่าเป็นของของข้าพเจ้า ธมฺมามโกติ มํ สงฺโฆ ธาเรตุ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นธัมมมามกะ ผู้นับถือซึ่งพระธรรมเจ้าว่าเป็นของของข้าพเจ้า สงฺฆมามโกติ มํ สงฺโฆ ธาเรตุ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นสังฆมามกะ ผู้นับถือซึ่งพระสงฆ์เจ้าว่าเป็นของของข้าพเจ้า

อิมาหํ ภควา อตฺตภาวํ ตุมฺหากํ ปริจฺจชามิ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพเจ้าขอสละอัตตภาพร่างกาย แด่พระองค์ (ว่าบทนี้ทั้งคำแปล ๓ หน) เสร็จแล้วกราบ ๓ หน

จากนั้นอาราธนาพระปริตต์ต่อไป พระสงฆ์เอาสายสิญจน์คล้องตัวผู้แสดงแล้วเจริญพระพุทธมนต์ จบแล้วหัวหน้าสงฆ์อาบน้ำมนต์ให้ พระภิกษุนอกนั้นสวดชยันโต ฯลฯ ต่อด้วย สพฺเพ พุทฺธา ฯลฯ รกฺขํ พนฺธานิ สพฺพโส ๓ หน

ผู้แสดงถวายจตุปัจจัยไทยธรรม แล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นสวดอนุโมทนา ผู้แสดงกรวดน้ำเป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ ผู้แสดงควรแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าชุดขาวตามสมัยนิยม ถ้าเป็นหญิงพระสงฆ์ไม่ต้องนั่งล้อมวง ถ้าจะคล้องสายสิญน์ให้พันสายสิญจน์กับสิ่งอื่นคั่นเสียก่อน ในกรณีเช่นนี้ไม่ควรอาบน้ำมนต์ให้ ใช้เพียงพรมให้ผู้แสดงไปอาบเอาเองที่บ้าน ส่วนคำแสดงตนให้เปลี่ยนเป็น พุทฺธมามิกา ธมฺมมามิกา สงฺฆมามิกา นอกจากนี้เหมือนกัน

๒. ทำบุญงานมงคลธรรมดา

พุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาปสาทะ ใคร่ที่จะทำบุญโดยอาราธนาภิกษุมาเจริญพระพุทธมนต์และถวายภัตตาหาร เนื่องในงานใดๆ ซึ่งเป็นงานมงคลอันมิได้กล่าวไว้เป็นแผนกหนึ่งต่างหาก ย่อมอาจทำได้เสมอ ไม่จำกัดวันหรือเดือน ความสำคัญขึ้นอยู่ที่ความสะดวกมากกว่าทั้งจำนวนพระภิกษุก็มิได้กำหนดแน่นอนว่าต้องเท่านั้นเท่านี้รูป แล้วแต่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชนผู้เป็นเจ้าภาพนั้น ๆ แต่ส่วน

ใหญ่มักนิยมอย่างน้อย ๕ รูป อย่างกลาง ๙ รูป อย่างสูงเกินกว่า ๙ รูปขึ้นไป ส่วน ๗ รูป เป็นที่นิยมในงานศพมากกว่าในงานมงคล และการทำบุญนั้นจะทำที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ ข้อสำคัญในเรื่องนี้ คือ

๑. **จัดโต๊ะหมู่บูชา** ตั้งพระพุทธรูปแจกันปักดอกไม้ กระถางธูป และเชิงเทียนพร้อมทั้งธูปและเทียน ถ้าเป็นโต๊ะธรรมดา แจกัน ๑ คู่ เชิงเทียน ๑ คู่ กระถางธูป ๑ กระถาง ในเมื่อใช้เทียนหน้าพระ ๒ เล่ม (ขนาดพองาม) ธูปต้อง ๕ ดอก ถ้าใช้เทียน ๑ ธูป ๓ นี้เป็นความนิยมชนิดหนึ่ง ถ้าเป็นโต๊ะหมู่บูชาก็มีเครื่องใช้มากกว่านี้ และมีพานจัดดอกไม้ด้วย โต๊ะหมู่บูชาหันหน้าไปทางทิศไหนก็ได้ ขอแต่เพียงให้อยู่ทางขวามือของพระภิกษุผู้เป็นประธาน และหันหน้าโต๊ะไปทางเดียวกับพระเท่านั้น ถ้าจำเป็นต้องอยู่ทางซ้ายให้หันหน้าโต๊ะตัดหน้าพระ พระพุทธรูปถ้าเป็นพระประจำวันของเจ้าภาพได้ก็ยิ่งดี และถ้ามีครอบเวลาทำพิธีให้เอาครอบออก

๒. **ตั้งบาตรน้ำมนต์** หรือครอบสำหรับดับเทียนก็ได้ บาตรหรือครอบนี้ใส่น้ำสะอาดให้เต็ม (น้ำห่างจากขอบประมาณ ๑ นิ้วฟุตเป็นงาม) ปักเทียนน้ำมนต์ ซึ่งเป็นเทียนดีหนัก ๖ สลึง ไส้ ๙ เส้น ๑ เล่ม ที่ขอบปากบาตร หรือที่ฝาครอบ

๓. **ตั้งอาสน์สงฆ์** ปูด้วยผ้าขาว แล้ววางสันถัตลงบนผ้าขาวนั้น ในระยะห่างกันพอสมควร วางกระโถน พานหมากพลู

บุหรี่ เป็นรูป ๆ ไป (หรือสองรูปต่อหนึ่งก็ได้) นอกจากนี้จะมีขันน้ำพานรองเป็นรูป ๆ ไปก็ได้ อย่างไรก็ดีควรเตรียมถ้วยน้ำร้อน และแก้วน้ำเย็นไว้เพื่อใส่น้ำร้อนหรือปานะอย่างอื่นถวายพระ

๔. **ต้องมีสายสิญจน์** อย่างน้อยวงที่องค์พระพุทธรูปแล้วมาต่อที่บาตรน้ำมนต์หรือครอบดับเทียน อย่างกลางวงรอบบ้าน อย่างมากวงรอบบริเวณบ้าน แล้วมาต่อที่องค์พระพุทธรูป และมาบรรจบที่บาตรหรือครอบ ส่วนสายสิญจน์ที่ยังเหลืออยู่ให้วางไว้บนพานข้างพระภิกษุผู้เป็นประธาน วิธีวงให้วงไปทางขวา (ทักษิณาวัฏ) เฉพาะที่สายสิญจน์ที่วางรอบบ้าน หรือรอบบริเวณบ้าน เมื่อเสร็จพิธีแล้วให้เด็ดเหลือไว้เพียงรอบ เป็นสายสิญจน์ปริตต์ป้องกันภยันตราย อำนวยความสุขความเจริญแก่เจ้าภาพและผู้อยู่อาศัย

วิธีการ ถ้าทำสองวัน วันแรกเป็นวันเจริญพระพุทธมนต์ ตอนเย็นเริ่มด้วยจุดธูปเทียนหน้าพระ บูชาพระรัตนตรัยแล้วอธิษฐานจิตตามที่ปรารถนา อาราธนาศีล รับศีลแล้วอาราธนาพระปริตต์ฟังพระสวดมนต์ต่อไป ขณะที่เริ่มสวดมงคลสูตร (อเสวนา จ พาลานํ ฯลฯ) จุดเทียนน้ำมนต์แล้วประเคนบาตรหรือครอบนั้น พระสวดจบแล้วมักถวายหมากพลูซองเรียกกันว่า "หมากอังคาส" แสดงว่าพรุ่งนี้มีการถวายภัตตาหาร พระกลับไปโดยไม่ต้องอนุโมทนา (ยถา สัพพี) ส่วนวันที่สองหรือวันรุ่งขึ้นมักนิมนต์ให้ฉันเช้า เพราะมี

โอกาสได้ตักบาตรและถวายอาหารไปฉันเพลอีกด้วย เริ่มต้นด้วยจุดธูปเทียนหน้าพระบูชาพระรัตนตรัยเช่นวันก่อน แล้วอาราธนาศีลรับศีลแล้วพระสวดถวายพรพระ (นโม อิติปิโส พาหุํ มหาการุณิโก ภวตุสพฺพมงฺคลํ) ขณะที่พระสวดถวายพรพระเริ่มตักบาตร เมื่อพระสวดจบแล้ว ถวายภัตตาหาร พระฉันเสร็จถวายจตุปัจจัยไทยธรรมจะเป็นอะไรก็ได้ ขอแต่ให้เป็นกัปปิยภัณฑ์เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญที่ไม่ควรขาดก็คือดอกไม้ธูปเทียน เพราะเป็นเครื่องหมายแห่งสักการะ-มิใช่ค้าจ้าง เสร็จแล้วกรวดน้ำ พระอนุโมทนา หลังจากนั้นอารา-ธนาพระภิกษุผู้เป็นประธานประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่บุคคล และสถานที่อยู่เป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ ปัจจุบันนี้บางคน แม้นิยมทำสองวัน แต่ถึงเวล ฉัน นิมนต์ให้ฉันเพล ในกรณีนี้ไม่มีการตักบาตร บางคนนิยมทำวันเดียว พระเจริญพระพุทธมนต์ และสวดถวายพรพระเสร็จในตัว เริ่มตั้งแต่เวลาประมาณ ๑๐.๑๕ น. เป็นเหมาะในกรณีทำสองวัน บทสวดวันแรกคือ นโม พุทฺธํ โยจกฺขุมา (หรือ สมฺพุทฺเธ) นโม อรหโต. อเสวนา. ยงฺกิญฺจิ (ดับเทียนน้ำมนต์ตอน นิพฺพนฺติ........) เมตฺตญฺจสพฺพโลกสฺมึ. อปฺปมาโณพุทฺโธ อตฺถิโลเก อิติปิโส. วิปสฺสิสฺส. ยโตหํ (ติดต่อกับ โพชฺฌงฺโค) ยนฺทุนฺนิมิตฺตํ. สกฺกตฺวา พุทฺธรตนํ. (ต่อด้วย นตฺถิ เม) ทุกฺขปฺปตฺตา.

สพฺเพ พุทฺธา ภวตุ สพฺพมงฺคลํ. นกฺขตฺตยกฺขภูตานํ. วันที่สอง เริ่มด้วย นโม. อิติปิโส. พาหุํ มหาการุณิโก ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ในกรณีทำวันเดียว บทสวดก็เหมือนบทสวดในกรณีสองวัน เฉพาะวันแรก) มีที่ต่างคือ จาก สพฺเพพุทฺธา ต่อด้วยพาหุํ มหาการุณิโก ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ไม่มี นกฺขตฺตยกฺขภูตานํ

๓. บวช

คำว่า บวช มาจากคำว่า ป+วช แปลว่าเว้นทั่ว คือเว้นจากกาม ในที่นี้หมายเพียงบวชเป็นสามเณรและบวชเป็นพระภิกษุเท่านั้น จุดมุ่งหมายในการบวชก็คือการปฏิบัติเพื่อรื้อออกซึ่งความทุกข์ และทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพาน (ความดับทุกข์) อย่างไรก็ตาม การบวชได้แม้เพียงชั่วคราวก็นับว่าดี เพราะนอกจากเป็นการสืบต่อพระศาสนาแล้ว อย่างน้อยยังเป็นเหตุให้รู้จักฝึกหัดความอดทน และความเสียสละอย่างมากอาจทำให้เข้าถึงพุทธธรรมได้โดยใกล้ชิด

ก. บวชเป็นสามเณร

สามเณร แปลว่าผู้เป็นเชื้อสายแห่งสมณะ เมื่อเป็นสามเณรแล้วต้องถือศีล ๑๐ คือ ๑. เว้นการฆ่าสัตว์ทั้งมนุษย์และเดรฉาน ๒. เว้นจากการลักทรัพย์ ๓. เว้นจากเมถุนธรรม ๔. เว้นจากการพูดเท็จ ๕. เว้นจากการดื่มสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความ

ประมาท ๖. เว้นจากการกินอาหารในเวลาเกินเที่ยง ๗. เว้นจากการฟ้อนรำขับร้อง และ การบรรเลงตลอดถึงการดูการฟังสิ่งเหล่านั้นซึ่งเป็นพิษ ๘. เว้นจากการทัดทรงดอกไม้การใช้ของหอมเครื่องประเทืองผิว ๙. เว้นจากการนอนบนที่นอนสูงใหญ่และยัดนุ่น ๑๐. เว้นจากการรับเงินรับทอง นอกจากนั้นยังต้องมีปัจจเวกขณะคือการพิจารณา จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช ตลอดถึงวัตรที่ควรศึกษาอันเกี่ยวด้วยมารยาท (เสขิยวัตร) อีก ๗๕ อย่าง

สถานที่ทำพิธี เป็นกุฏิของพระอาจารย์ผู้ให้บวชก็ได้เป็นพระอุโบสถก็ได้ มีพระอันดับตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปก็ได้ ไม่มีก็ได้ของใช้ในพิธี คือ

๑. ไตรแบ่ง (จีวร ๑ สบง ๑ อังสะ ๑ รัดปะคดเอว ๑ รัดประคดอก ๑ ผ้ากราบ ๑)

๒. จีวร สบง อังสะ (อาศัยหรือสำรอง) ผ้าอาบ

๓. ย่าม ผ้าเช็ดหน้า นาฬิกาพกหรือนาฬิกาปลุก

๔. บาตร (มีเชิงรองและฝาพร้อม)

๕. รองเท้า ร่ม

๖. ที่นอน หมอน มุ้ง เสื่อ ผ้าห่ม

๗. ชามข้าว ช้อนซ่อม แก้วน้ำ ผ้าเช็ดมือ ปิ่นโต

๘. ขันน้ำ สบู่และกล่องสบู่ แปรงและยาสีฟัน ผ้าเช็ดตัว

๙. ธูปเทียนดอกไม้สำหรับบูชาพระรัตนตรัย ธูปเทียนดอกไม้ (หรือจะใช้เทียนแพ มีกรวยดอกไม้ก็ได้) สำหรับถวายพระอาจารย์ผู้ให้บวช และจะมีเครื่องจตุปัจจัยไทยธรรมอื่น ๆ สำหรับถวายพระในพิธีนั้นอีกก็ได้แล้วแต่ศรัทธา

ผู้บวชต้องโกนผม หนวดและคิ้ว และตัดเล็บมือเล็บเท้าให้สะอาด ส่วนพิธีการบวชนั้นมีอยู่ในหลักพระธรรมวินัยแล้วจะไม่พูดถึง ข้อสำคัญต้องว่าไตรสรณคมน์ให้ชัดถ้อยชัดคำ เพราะความเป็นสามเณรจะสำเร็จได้ด้วยไตรสรณคมน์เท่านั้น นอกจากนั้นมีหัวข้อที่ผู้บวชจะต้องจดจำก็คือ

๑. ให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองพาไปหาพระอาจารย์ให้บวช

๒. ท่องคำขอบวช สรณคมน์ และศีลได้ด้วยตัวเอง

๓. หมั่นฝึกซ้อมพิธี เช่นการกราบ เป็นต้น

ข. บวชเป็นพระภิกษุ

ภิกษุ แปลว่า ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสาร เมื่อเป็นพระภิกษุแล้วต้องถือศีล ๒๒๗ และต้องรักษาข้อวัตรปฏิบัติอื่น ๆ อีกมาก

การบวชเป็นสามเณรเป็นเบื้องต้นของการบวชเป็นพระภิกษุ กล่าวคือ จะบวชเป็นพระภิกษุได้ก็ต้องบวชเป็นสามเณรก่อน เพราะฉะนั้นกุลบุตรผู้บวชเป็นพระภิกษุ จึงจำต้องบวชเป็นสามเณร

ก่อน ซึ่งมีวิธีการดังกล่าวแล้วข้างต้น แม้ผู้เป็นสามเณรแล้ว ก็จำต้องขอไตรสรณคมน์และศีลใหม่ เพื่อทำให้แน่นแฟ้นขึ้น จึงดำเนินการบวชเป็นภิกษุได้ต่อไป

สถานที่ทำพิธี คือ โรงพระอุโบสถ มีพระสงฆ์รวม ๒๘ รูป ประกอบด้วยพระอุปัชฌาย์ ๑ พระกรรมวาจาจารย์ ๑ พระอนุสาวนาจารย์ ๑ สององค์หลังนี้ เรียกกันว่าพระคู่สวดอีก ๒๕ รูปนอกนั้นเรียกกันว่าพระอันดับ

อัฐบริขาร และเครื่องใช้อื่น ๆ ที่จำเป็นและควรจัดหามา คือ

๑. ไตรครอง (จีวร ๑ สบง ๑ สังฆาฏิ ๑ อังสะ ๑ รัดประคดเอว ๑ รัดประคดอก ๑ ผ้ากราบ ๑)
๒. บาตร พร้อมทั้งเชิงรอง ฝาบาตร สลกบาตร และสายโยง
๓. มีดโกน พร้อมทั้งหินลับมีดโกน
๔. เข็มเย็บผ้า พร้อมทั้งกล่องเข็มและด้าย
๕. เครื่องกรองน้ำ (ธมกรก)
๖. เสื่อที่นอน หมอนมุ้ง ผ้าห่มนอน
๗. จีวร สบง อังสะ ผ้ายาบ (อาศัย)
๘. ตาลปัตร ย่าม ผ้าเช็ดหน้า ร่ม รองเท้า
๙. โคมไฟฉาย ไฟฉาย นาฬิกา

๑๐. สำรับหรือปิ่นโต คาว หวาน จานข้าว ช้อนซ่อม ผ้าเช็ดมือ

๑๑. ที่ต้มน้ำ กาต้มน้ำ ป้านพร้อมทั้งถ้วย เหยือกน้ำ และแก้วน้ำ กระติกน้ำแข็ง กระติกน้ำร้อน

๑๒. กระโถนบ้วน กระโถนถ่าย

๑๓. ขันอาบน้ำ สบู่และกล่องสบู่ แปรงและยาสีฟัน ผ้าขนหนู กระดาษชำระ

๑๔. สันถัต (อาสนะ)

๑๕. หีบไม้หรือกระเป๋าหนังสำหรับเก็บไตรครอง

๑. ถึง ๕. เป็นสิ่งจำเป็นมากเรียกอัฐบริขาร แปลว่าบริขาร ๘ อย่าง นับดังนี้ คือ จีวร ๑ สังฆาฏิ ๑ สบง ๑ รัดประคด ๑ บาตร ๑ มีดโกน ๑ เข็ม ๑ เครื่องกรองน้ำ ๑ ของนอกนั้นมีความจำเป็นลดน้อยลง แล้วแต่กำลังของเจ้าภาพจะจัดหามาได้

ไตร วางไว้บนพานแว่นฟ้า บาตรสวมอยู่ในถุงตะเครียว ภายในบาตรใส่มีดโกนพร้อมด้วยหินลับมีดโกน เข็มพร้อมทั้งกล่องเข็มและด้าย และเครื่องกรองน้ำ นอกจากนั้นยังนิยมใส่พระเครื่องรางต่าง ๆ ลงในบาตรเพื่อปลุกเสกให้ขลังขึ้นด้วย ถ้ามีกระบวนแห่ไปสู่พระอุโบสถควรจัดกระบวนดังนี้

๑. การแสดงต่าง ๆ เช่น หัวโต สิงโต กระตั้วแทงเสือ (ถ้ามี)

๒. แตร หรือเถิดเทิง (ถ้ามี)

๓. ของถวายพระอุปัชฌาย์ คู่สวด

๔. ไตรครอง ซึ่งมารดาของผู้บวชมักจะเป็นผู้ถือ (มีสัปทนกั้น)

๕. ผู้บวชพนมมือถือดอกบัว ๓ ดอก กับธูป ๒ เทียน ๑ (มีสัปทนกั้น)

๖. ตาลปัตร และบาตร ซึ่งบิดาของผู้บวชมักจะเป็นผู้ถือ

๗. ของถวายพระอันดับ

๘. บริขารและเครื่องใช้อย่างอื่นของผู้บวช

ถ้ามีไตรถวายพระอุปัชฌาย์และคู่สวด ก็ต้องมีสัปทนกั้นอีก ๓ คัน ของถวายพระอุปัชฌาย์มีพิเศษอยู่อย่างหนึ่งคือการขอนิสัย ซึ่งภายในกรวยมีหมากพลูหรือเมี่ยงและบุหรี่ นอกนั้นแล้วแต่จะเห็นสมควร ควรจัดของถวายสำหรับพระอุปัชฌาย์เป็นพิเศษ รองลงมาคือคู่สวดรองลงมาอีกคือพระอันดับ

เมื่อจัดขบวนเรียบร้อยแล้ว ก็เคลื่อนไปสู่พระอุโบสถแล้วเวียนขวารอบนอกสีมา ๓ รอบพร้อมกับเสียงโห่-ฮิ้ว เป็นระยะ ๆ ไป เวียนครบ ๓ รอบแล้ว ก็เข้าไปภายในพระอุโบสถทั้งหมด เว้นไว้แต่การแสดงต่าง ๆ แตรหรือเถิดเทิง และผู้จะบวช ส่วนผู้จะบวชต้องวันทาสีมาหน้าพระอุโบสถเสียก่อน เสร็จแล้วโปรยทาน

แล้วเข้าสู่พระอุโบสถได้ โดยมารดาบิดาหรือญาติผู้ใหญ่หรือเจ้าภาพจูงประกอบด้วยญาติและมิตรเป็นผู้เกาะต่อ ๆ กัน ครั้นแล้วผู้บวชจึงไปวันทาพระประธานในพระอุโบสถด้านข้างพระหัตถ์ขวา แล้วมารับไตรครอง จากมารดาบิดาหรือญาติผู้ใหญ่หรือเจ้าภาพ ต่อจากนั้นจึงเริ่มพิธีการบวชตามหลักพระธรรมวินัยต่อไป

เมื่อบวชเป็นสามเณรเสร็จ บิดาต้องคอยประเคนบาตรแก่สามเณรนั้น ขณะที่พระคู่สวดกำลังสวดญัตติจตุตถกรรมวาจา ห้ามมิให้อนุปสัมบันน์ (ผู้มิใช่พระภิกษุ) เข้าใกล้อาสน์สงฆ์เกินกว่า ๑ ศอก ทางที่ดีควรสงบอยู่กับที่ ภายหลังจากบวชเป็นพระภิกษุเสร็จแล้วเจ้าภาพและญาติมิตรจึงถวายอัฐบริขารและเครื่องใช้อื่น ๆ ที่สมควรแก่สมณะแก่พระบวชใหม่ต่อไป เสร็จแล้วพระบวชใหม่กลับขึ้นมากรวดน้ำในที่ชุมนุมสงฆ์เป็นเสร็จพิธี

ข้อสำคัญที่ควรจะจำก็คือ

๑. มารดาบิดา หรือญาติผู้ใหญ่หรือเจ้าภาพ พร้อมทั้งผู้บวชจะต้องไปติดต่อกับพระอุปัชฌาย์แต่เนิ่น ๆ

๒. ผู้จะบวช เรียกกันว่า อุปสัมปทาเปกข์หรือนาค คำบาลีที่จะต้องท่องเรียกกันว่าขานนาค ฉะนั้นเจ้านาคจะต้องท่องขานนาคให้คล่องแคล่ว และชัดถ้อยชัดคำ

๓. หมั่นฝึกซ้อมกับพระอุปัชฌาย์ ในเรื่องระเบียบพิธีต่างๆ อันเนื่องในการนี้

หมายเหตุ ในการบวชนี้ บางคนนิยมมีพิธีทำขวัญนาค ก่อนวันบวช ๑ วัน หรือทำในวันนั้น คือทำขวัญเช้า บวชบ่าย การทำขวัญก็เพื่อให้เจ้านาครู้จักคุณมารดาบิดา และมีใจศรัทธาซาบซึ้งในการบวชขึ้นอีก ในการนี้ จะต้องมีอีกหลายอย่าง เช่น บายศรี แว่นเวียนเทียน ฆ้องมุ่ย ธูปเทียน ตามแบบของหมอทำขวัญ การทำขวัญก็ดี แม้การแสดงต่าง ๆ ตลอดถึงแตร เถิดเทิงก็ดี บางคนก็ไม่นิยมชอบเงียบ ๆ ตรงไปเข้าพระอุโบสถเลย บางคนมีแต่เพียงพิณพาทย์คอยบรรเลงที่หน้าพระอุโบสถและมีแตรสังข์เป่าอยู่หลังพระประธานในพระอุโบสถ ทั้งนี้ ต่างมีเหตุผลด้วยกันทั้งนั้น แล้วแต่อัธยาศัยและกาละเทศะเป็นสำคัญ ส่วนการแต่งตัวเจ้านาคมักใช้ชุดขาว นุ่งแบบผ้าถุงจีบปรายรวมไว้ด้านหน้า ใส่เสื้อขาวสวมเสื้อครุยทับ

๔ สึก

การที่พระภิกษุเบื่อหน่ายต่อเพศพรหมจรรย์ แล้วลาเสียจากภิกษุภาวะ เรียกว่า สึก คำว่า สึก คงจะเพี้ยนมาจากคำว่า ลาสิกคือลาสิกขา สิกขานั้นได้แก่ข้อที่ควรศึกษาหรือลำเหนียกตามภาวะของนักบวชนั่นเอง เพราะฉะนั้นการสึกจึงตรงกันข้ามกับการบวช การลาบวชคนไทยชอบมาก เพราะถือว่าได้บุญ การลาสึกไม่ค่อยมีคนชอบ แต่ถือเป็นเรื่องสำคัญแก่ชีวิตชนิดหนึ่ง เพราะเวลาบวช ไม่ได้หาฤกษ์ยาม แต่เวลาจะสึกต้องหาฤกษ์ยาม

โดยถือว่า ถ้าสึกออกไปฤกษ์ยามไม่ดี อาจเสียคน เช่น เป็นบ้า เป็นต้น

ฉะนั้น ผู้ที่จะสึก จึงควรไปหาท่านผู้รู้ขอฤกษ์สึก และฤกษ์เข้าบ้าน เมื่อได้ฤกษ์ต้องไปขอความกรุณาจากพระผู้ใหญ่หรือผู้สามารถให้เป็นประธาน เพื่อจะได้สึกกับท่านตามวันและเวลานั้น ๆ และต้องนิมนต์พระมา ชยนฺโต อีก ๕ รูป

วิธีการ ก่อนจะสึก ๑ วัน ต้องนำดอกไม้ธูปเทียนไปทำวัตรอุปัชฌาย์ คู่สวดและพระที่เคารพนับถืออื่น ๆ ตามสมควร นอกจากนี้จะต้องนำเครื่องทำน้ำมนต์ บาตรใส่น้ำพร้อมทั้งเชิงรองบาตร ดอกไม้ ๕ กระทง ข้าวตอก ๕ กระทง เทียน ๕ เล่ม ธูป ๕ ดอก ไปที่กุฏิของพระผู้เป็นประธานนั้น ตกตอนกลางคืนเวลาสงัดหรือฤกษ์ดีในวันนั้น ท่านก็ทำน้ำมนต์ให้เรียบร้อย

ก่อนถึงฤกษ์เพียงเล็กน้อย พระผู้จะสึก ต้องปลงอาบัติเสร็จแล้ว ทำวัตรพระ (อุกาสวนฺทามิ ฯ ล ฯ) ณ เบื้องพระพักตร์พระพุทธรูป เสร็จแล้วจุดเทียน ๓ เล่ม ปักที่ปากบาตรน้ำมนต์ (และจุดธูป ๓ ดอก ปักไว้ที่กระถางธูปหน้าพระ) วางข้าวตอกดอกไม้อย่างละ ๓ กระทง บูชาคุณพระรัตนตรัย แล้วจุดธูปเทียนอีกอย่างละ ๑ วางข้าวตอกดอกไม้อย่างละ ๑ กระทง บูชาคุณบิดามารดา เสร็จแล้วจุดธูปเทียนอีกอย่างละ ๑ วางข้างตอกดอกไม้อย่างละ ๑ กระทง บูชาคุณอุปัชฌาย์อาจารย์

เมื่อได้ฤกษ์ ให้ผู้จะสึกปฏิญาณต่อหน้าสงฆ์ว่า

สิกฺขํ ปจฺจกฺขามิ ข้าพเจ้าบอกคืนสิกขาเดี๋ยวนี้

(ว่าซ้ำแต่ตัวบาลีอีก ๓-๔ ครั้ง)

วินยํ ปจฺจกฺขามิ ข้าพเจ้าบอกคืนพระวินัยเดี๋ยวนี้

(ว่าซ้ำแต่ตัวบาลีอีก ๓–๔ ครั้ง) แล้วว่า

ปาติโมกฺขํ ปจฺจกฺขามิ ข้าพเจ้าบอกคืนพระปาติโมกข์ เดี๋ยวนี้

(ว่าซ้ำแต่ตัวบาลีอีก ๓-๔ ครั้ง) แล้วว่า

คิหีติ มํ ธาเรถ ท่านทั้งหลายจงทรงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นคฤหัสถ์บัดนี้ (ว่าซ้ำแต่ตัวบาลี ๓–๔ ครั้ง) แล้วว่า

อุปาสโกติ มํ ธาเรถ ท่านทั้งหลายจงทรงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นอุบาสกบัดนี้ (ว่าซ้ำแต่ตัวบาลี ๓–๔ ครั้ง)

เสร็จแล้วหันหน้าเข้าสู่พระพุทธรูป บริกรรมในใจว่า สิกฺขํ ปจฺจกฺขามิ เพื่อให้ใจประกอบด้วย ปีติ หรือ สุข หรือความแน่วแน่ เมื่อเห็นว่าใจเป็นเช่นนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งจึงค่อยอธิษฐานใจเพื่อให้เจริญทางนั้น ๆ เหมือนกับคนนั้น ๆ (คือมีตัวอย่างประกอบ) แล้วแก้รัดปะคดออก แต่นั้นพระผู้เป็นประธาน ก็ชักผ้าสังฆาฏิออก พระนอกนั้น ชยนฺโต ผู้ลาสึกกราบพระพุทธรูปและพระสงฆ์ แล้วออกไปเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว กลับเข้ามาที่บาตรน้ำมนต์ พระผู้เป็นประธานลงยันต์ที่ศีรษะด้วยดอกบัวในบาตร แล้วเสกเป่าสำทับที่ศีรษะของเขาอีกครั้งหนึ่ง ต่อแต่นั้นทิดสึกใหม่ก็ถือบาตรน้ำมนต์ออกไปตั้งข้างนอก พระ ๕ รูป ออกไปนั่งรอ

พระผู้เป็นประธาน เอามะกรูด ดอกบัว ใบเงิน ใบทอง ถูที่ศีรษะ หน้าและตามตัวของทิดสึกใหม่ เสร็จแล้วให้เขาดื่มน้ำมนต์และพนมมือหันหน้าไปสู่มงคลทิศ แล้วผู้เป็นประธานก็รดน้ำมนต์ พระชยันโตจบลงด้วย ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ต่อจากนั้น ทิดสึกใหม่ก็แต่งตัวเรียบร้อยขึ้นไปขอศีล ๕ กับพระผู้เป็นประธานเป็นเสร็จพิธีสึกแต่เพียงนี้

ครั้นถึงฤกษ์เข้าบ้าน ให้ทิดสึกใหม่ไปลาพระที่ตนเคยร่วมอยู่ด้วย ขอพรแล้วออกเดินทางตรงเข้าไปบ้าน ถึงที่บ้านแล้วให้จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วอธิฐานและไหว้มารดาบิดาหรือผู้ใหญ่ขอศีลขอพร เสร็จแล้วลงไปบูชาพระภูมิ แล้วอธิฐานกลับขึ้นบนบ้านบ่ายหน้าสู่มงคลทิศประมาณ ๑ นาทีเป็นเสร็จการ

๕. แต่งงาน

เมื่อหญิงชายต่างมีฉันทะร่วมกันในอันที่จะครองเรือนแล้ว ฝ่ายชายจะส่งคนไปสู่ขอกับผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงเสียชั้นหนึ่งก่อนต่อจากนั้นก็กำหนดวันหมั้น ของหมั้นมักเป็นแหวน ในการหมั้น ไม่ค่อยมีพิธีรีตรองอะไรมากนัก ผู้ไปหมั้น ที่เรียกว่าเถ้าแก่เชิญขันหมากไปถึงที่แล้วก็กล่าวคำเป็นที่เจริญใจ และบอกความประสงค์ว่า ขอหมั้น (หญิงชื่อนี้) ซึ่งเป็นธิดาของ........ให้กับ (ชายชื่อนี้)........ ซึ่งเป็นบุตรของ........แล้วมอบแหวนหมั้นให้กับผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ปัจจุบันนี้บางรายให้ผู้ชายสวมแหวนที่นิ้วมือของผู้หญิงเลยทีเดียวก็มี

วิธีจัดขันหมาก ให้จัด.ปิ่น ๒ ขัน เรียกว่า ๑ คู่ ขันหนึ่งใช้พลู ๘ เรียง เรียงละ ๘ ใบ ซ้อนตัดก้านให้เสมอเท่ากัน ทาก้านใบพลู ๘ เรียงนั้นด้วยชาดแดง แล้ววางลงรอบขันหันเอาปลายใบพลูขึ้นปากขัน หมากตัดให้ติดกันเป็นคู่ ๆ ๘ คู่ ทาก้านที่ตัดด้วยชาดแดง ยอดรัก ยอดใบเงิน ยอดใบทอง สิ่งละ ๓ ยอด ข้าวเปลือก ๑ ถุง ถั่วเขียว ๑ ถุง งาดำ ๑ ถุง ส่วนอีกขันหนึ่งใช้พลู ๙ เรียง หมาก ๙ คู่ (ตัดก้นเล็กน้อยทาด้วยสีแดง) นอกนั้นใช้ของเช่นเดียวกับขันแรก ส่วนอีกขันหนึ่ง เป็นขันของหมั้นหรือสินสอด ใส่ยอดรัก ๓ ยอด ยอดใบเงิน ๓ ยอด ยอดใบทอง ๓ ยอด ดอกบานไม่รู้โรย ดอกรัก ดอกดาวเรือง มีจำนวนพองาม ข้าวเปลือก ๑ ถุง ถั่วเขียว ๑ ถุง งาดำ ๑ ถุง เศษเงินเศษทอง สุดแต่จะใส่ไม่จำกัด ในขณะที่เรียงของต่าง ๆ ลงในขัน ให้อธิฐาน อวยพรไปในตัว

ทางผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ควรเตรียมของชำร่วยแก่คนทุกคนที่มากับฝ่ายผู้ชายในวันหมั้น ภายหลังจากนั้น ทั้งสองฝ่ายจึงกำหนดวันแต่งงาน ซึ่งแยกเป็นรายการ ๓ ตอนคือ ตอน ๑ ขันหมากออกจากบ้านหรือลงทะเบียน ตอน ๒ รดน้ำ ตอน ๓ ปูที่นอนเรียงหมอนแล้วส่งตัว การหมั้นก็ดี รายการทั้ง ๓ ตอน ในวันแต่งงานก็ดี ขึ้นอยู่แก่ฤกษ์งามยามดี ซึ่งจำต้องไปขอจากท่านผู้รู้ การ

แต่งงานนี้ มักทำในเดือนคู่ เว้นเดือน ๘ ห้ามทำในเดือนคี่ ยกเว้นแต่ในเดือน ๙ ซึ่งอนุญาตให้ทำได้

ปัจจุบัน พิธีการซึ่งเกี่ยวกับพระ ก็คือ อาราธนาพระ ๙ รูป เจริญพระพุทธมนต์ แล้วฉันเช้าในวันเดียวเสร็จ เจ้าบ่าวเจ้าสาวตักบาตรร่วมกันตอนพระสวด พาหุํ หลังจากนั้นไม่เกี่ยวกับพระ เป็นเรื่องของฆาราวาสโดยเฉพาะ ความยินยอมอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนับสนุนก็คือ ถวายอาหารเบามื้อเช้า ส่วนข้าวในบาตรพร้อมทั้งของฝากบาตร และอาหารคาวหวาน จัดใส่ปิ่นโตถวายเพื่อให้นำกลับไปฉันเพลต่อไป เป็นความสะดวกดีอยู่

การจัดที่บูชา คงเป็นไปอย่างการทำบุญมงคลธรรมดามีที่แปลกก็คือนำโต๊ะล้างหน้าซึ่งใส่สังข์รดน้ำ โถปริกเครื่องเจิมขันน้ำมนต์ และมงคลแฝด มาตั้งไว้ข้างโต๊ะหมู่บูชาวงด้วยสายสิญจน์ เวลาจุดธูปเทียน แบ่งจุดคนละเล่ม จุดธูปคนละ ๒ ดอก บางรายใช้เทียนมงคลคนละเล่มแทน ของใครใครจุด แต่เทียนแบบนี้ห้ามดับให้หมดไปเอง ต้องระวังอย่าให้ดับด้วยเหตุอื่น ๆ ไม่เหมือนธรรมดา ซึ่งดับได้เมื่อเสร็จพิธีพระ ส่วนที่กรวดน้ำใช้ที่เดียวกันกรวดด้วยกัน เวลาพรมน้ำมนต์ให้เข้าไปพร้อม ๆ กัน พนมมือก้มลงรับน้ำมนต์ พระจะสวดชยนฺโต ฯลฯ ต่อด้วย สพฺเพ พุทฺธา ฯลฯ สพฺพโส ๓ จบ เป็นเสร็จพิธีที่เนื่องด้วยพระ จากนี้จะได้กล่าวถึงพิธีเนื่องด้วยฆราวาสต่อไป

ในการหมั้นนั้น บางรายต้องรอการแต่งเป็นปี ๆ บางราย รอจนครบ ๑ ปี จึงแต่ง บางรายครึ่งปี บางรายเดือนเดียว บาง-รายรวดเร็วมากคือหมั้นวันนั้นแต่งวันนั้น แต่มีน้อยรายไม่ชอบหมั้น แต่งก็แต่งกันเลย ในกรณีเหล่านี้ ต่างมีเหตุผลไปคนละอย่าง ทางที่ดีนั้น ควรมีการหมั้นแต่อย่าให้เนิ่นนานเกินไป หากมีเหตุการณ์จะให้แต่งเร็วไม่ได้ก็อย่าเพ่อหมั้น ดูและคบกันไปก่อนในลักษณะที่สมควร เมื่อถึงวันแต่ง ในสถานที่รดน้ำพึงตั้งโต๊ะหมู่บูชาพร้อม (แบบทำบุญงานมงคลธรรมดา) จะตั้งหันหน้าไปทางทิศไหนก็ได้ ดูพอสมควรแก่สถานที่ ตั้งโต๊ะรดน้ำพร้อมด้วยเครื่องรดน้ำโดยหันหน้าเจ้าบ่าวเจ้าสาวสู่ทิศที่เป็นมงคลในวันนั้น เมื่อถึงเวลารดน้ำ เจ้าบ่าวเจ้าสาวจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยที่โต๊ะหมู่บูชา เช่นเดียวกับตอนเลี้ยงพระเช้า แล้วกลับมานั่งที่โต๊ะรดน้ำ (ผู้ชายนั่งขวามือของผู้หญิง) พนมมือรอรับน้ำสังข์ ผู้เป็นประธานในพิธีไปกราบที่โต๊ะหมู่บูชาก่อน แล้วจึงไปเจิมหน้าผากเจ้าบ่าวเจ้าสาวสวมมงคลคู่ แล้วคล้องพวงมาลัย แล้วเริ่มรดน้ำสังข์เป็นคนแรก ต่อจากนั้นคนอื่น ๆ ขึ้นไปรดโดยลำดับ (การรดน้ำสังข์ ควรใช้มือทั้งสองจับสังข์) รดเสร็จหมดแล้วมีผู้ใหญ่อีกคนหนึ่ง ถอดมงคลคู่แล้วเจ้าบ่าวเจ้าสาวลุกไปกราบที่โต๊ะหมู่บูชา เป็นเสร็จพิธีรดน้ำ ต่อมามีการเลี้ยงอาหารค่ำ ซึ่งเริ่มแต่เวลา ๑๘.๓๐ น. หรือ ๑๙.๐๐ น. ในการเลี้ยงนี้บางทีก็มีดนตรีบรรเลงบางทีก็ไม่มี แต่มักมีผู้กล่าวคำอวยพร

แก่คู่บ่าวสาวในนามของแขกที่ได้รับเชิญ และแล้วเจ้าบ่าวเจ้าสาวก็กล่าวตอบขอบคุณ เป็นเสร็จการเลี้ยง ส่วนในการปูที่นอนเรียงหมอนต้องให้ผู้ใหญ่ที่เป็นคู่สามีภรรยาที่อยู่กันยั่งยืนและรุ่งเรืองเป็นผู้ดำเนินการ จากนั้นจึงมีการส่งตัวเจ้าสาวให้เจ้าบ่าว แยบยลในการเหล่านี้มีอีกมาก แล้วแต่อัธยาศัยของผู้ดำเนินการ หากกล่าวมากไปก็จะพ้นเผื่อ จึงขอกล่าวรวม ๆ ว่าในการแต่งงานนี้เจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องเตรียมการ ดังต่อไปนี้

๑. เตรียมงบประมาณเงิน เพื่อการนี้

๒. ขอฤกษ์และมงคลคู่จากพระหรือผู้ที่เราเลื่อมใส

๓. ติดต่อหรือจัดสถานที่ทำพิธี (หมั้น, เลี้ยงพระ, รดน้ำส่งตัว)

๔. จัดหาเครื่องเรือนเครื่องใช้ และเสื้อผ้าชุดแต่งงาน

๕. การจัดดอกไม้ที่โต๊ะหมู่บูชา และที่ขันรองน้ำสังข์

๖. นิมนต์พระ และจัดรถรับส่ง

๗. ติดต่อประธานในพิธี (และผู้ถอดมงคล)

๘. ของขวัญ แลงผู้แจกของขวัญ

๙. การ์ดเชิญรดน้ำและรับประทานอาหาร, สมุดอวยพร, รายชื่อผู้ที่จะเชิญมาในงาน (แจกการ์ดก่อนวันแต่ง ๗-๑๐ วัน เป็นเหมาะ)

๑๐. เตรียมจัดผู้ส่งน้ำสังข์ เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว (ชาย ๒ หญิง ๒) ผู้ช่วยต้อนรับแขก ผู้คอยบริการเครื่องดื่ม

อนึ่งในวันแต่งงานตอนขันหมากออกจากบ้านและลงทะเบียนนั้น จะต้องจัดหา พานใส่ธูปเทียนแพและดอกไม้ ๑ พานใหญ่ใส่ผ้าไหว้พ่อแม่ (๒ สำรับ) ๑ พานใหญ่ ใส่ผ้าไหว้ผี (ผ้าขาว ๑ พับ) ๑ อีกด้วย

๖. โกนผมไฟ

เมื่อเด็กเกิดได้ไม่ต่ำกว่า ๑ เดือน มักนิยมโกนผมไฟ พิธีการอย่างแบบพระมีไม่มากเท่าไรนัก ข้อสำคัญคือ

๑. หาวันและเวลาโกนผมไฟ จากผู้รู้

๒. อาราธนาพระมาสวดมนต์และฉันอย่างน้อย ๕ รูป อย่างมาก ๙ รูป

๓. จัดที่บูชาอย่างทำบุญมงคลธรรมดา

ส่วนเครื่องใช้พิเศษก็คือ กระแจะสำหรับเจิม ด้วยสายสิญจน์สำหรับผูกมือ ผูกเท้าเด็ก กรรไกร กรรบิด เงินทอง ใบบอน จัดใส่ไว้ในพานวางไว้ข้างที่บูชา วงด้วยสายสิญจน์นี้เป็นอย่างน้อย อย่างมากมักจัดโต๊ะล้างหน้า ประกอบด้วยสังข์รดน้ำโถปริก เครื่องเจิม สายสิญจน์ กรรไกร กรรบิด เงินทอง ใบบอน วางไว้ที่ข้างบูชา วงด้วยสายสิญจน์ และมีบายศรีปากชาม ๑ ที่

พิธีการ เวลาพระสวดมนต์เอาเด็กอยู่ในวงรอบของสายสิญจน์ พ่อแม่เด็กเป็นคนจุดธูปเทียนหน้าพระ นอกจากนั้นเมื่อได้ฤกษ์ ถ้าเป็นเด็กชายให้พระผู้เป็นหัวหน้าตัดผมเล็กน้อย พอเป็นพิธีเจิมหน้าผากและผูกมือผูกเท้า พระนอกนั้นชยนฺโต ฯ ล ฯ ๓ จบ นอกนั้นญาติผู้ใหญ่หรือผู้มีเกียรติอื่น ๆ ตัดผมเด็กพอเป็นพิธีเป็นลำดับไป ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงเป็นเรื่องของฆราวาสจะพึงทำตามลำดับ พระจะทำเพียงพรมน้ำมนต์ให้เท่านั้น ในการตัดหรือขริบผมนั้นต้องเอากรรไกรหรือกรรบิดจุ่มลงในน้ำมนต์ก่อนเสมอ เมื่อพระสวดอนุโมทนาและเจ้าภาพกรวดน้ำแล้วเป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ ครั้งก่อน เมื่อตัดหรือขริบผมแล้วมักพาเด็กไปโกนผมด้วย แต่เดี๋ยวนี้ไม่นิยมแล้ว ในกรณีที่มีบายศรีเวลาตัดเสร็จ มักเอาไข่ (ไข่แดง) ยอดบายศรีให้เด็กกินด้วย ผมที่ตัดที่ขริบหรือโกนแล้ว มักนิยมวางไว้ที่ใบบอนเสร็จพิธีแล้วจึงนำไปลอยน้ำ พิธีนี้ บางรายก็ใช้พราหมณ์มาทำพิธีด้วย พิธีพราหมณ์มีของพิเศษอีกหลายอย่าง เช่น สังข์ และบัณเฑาะว์ มะพร้าวเงิน มะพร้าว-ทอง เป็นต้น และวิธีการก็แตกต่างไปจากที่กล่าวแล้ว

๗. ลงเข็มปลูกบ้านเรือน

พิธีนี้ใช้แทนพิธียกเสาในสมัยก่อน เพราะในสมัยก่อนการปลูกสร้างบ้านเรือน ไม่ค่อยมีการลงเข็ม ส่วนในสมัยนี้มีการลงเข็มเป็นพื้น จึงนิยมพิธีลงเข็มกันเป็นส่วนมาก

พิธีมักทำใกล้ ๆ กับหลุมที่จะลงเข็ม ใช้พระรูปเดียวก็ได้ สองรูปก็ได้ ห้ารูปหรือเก้ารูปก็ได้ มักไม่มีการสวดมนต์ในพิธี แต่ถ้าฤกษ์ใกล้กับเวลาฉัน จะถวายอาหารเช้า หรืออาหารเพลก็แล้วแต่กรณี เบื้องแรกที่สุดต้องไปขอฤกษ์วันลงเข็ม ผู้รู้จะบอกให้ทราบว่าลงเข็มที่หลุมทิศไหนก่อน ต่อจากนั้นจึงไปติดต่อกับช่างก่อสร้างผู้จะตีเข็มในวันนั้นและกำชับกำชาให้ดีอย่าให้เสียฤกษ์ได้ เขาจะได้ขุดหลุมและเลี้ยงเสาเข็มไว้ล่วงหน้า และทำการได้ตรงตามฤกษ์

ถ้าเป็นบ้านที่อยู่อาศัย พิธีมักทำในเดือนคู่ (เว้นเดือน๘) ห้ามเดือนคี่ (แต่เดือน ๙ อนุญาตให้ทำได้) ถ้ามิใช่ที่อยู่อาศัยจะทำในเดือนใดก็ได้ ขอให้เป็นเพียงฤกษ์ดีเท่านั้นมีข้อสำคัญที่จะพึงจำในพิธีนี้ก็คือ

๑. จัดโต๊ะไว้สองตัว ปูด้วยผ้าขาว ตัวหนึ่งเล็ก วางแจกันปักดอกไม้ ๑ คู่ เชิงเทียนพร้อมทั้งเทียน ๑ คู่ กระถางธูปพร้อมทั้งธูป ๕ ดอก สำหรับบูชาพระรัตนตรัย และท่านผู้มีคุณอีกตัวหนึ่งค่อนข้างใหญ่ วางเครื่องสังเวย เชิงเทียนพร้อมทั้งเทียนหนักเล่มละ ๑ สลึง ไส้ ๙ เส้น ๑ คู่ และธูปจีน (ดอกเล็ก) มีจำนวนเท่ากับเครื่องสังเวย

๒. เตรียมเก้าอี้ไว้สำหรับพระผู้ทำพิธี และโต๊ะวางสิ่งของอื่น ๆ ในพิธี ถ้าแดดร้อนเตรียมหาเครื่องมุงบังสำหรับพระด้วย

๓. หาของที่ต้องใช้ในพิธีไว้ให้พร้อม คือ น้ำมนต์ ทราย ๑ ถัง เศษเงินเศษทองเล็กน้อย กระแจะสำหรับเจิม ทองคำเปลว มีจำนวน ๓ แผ่น ต่อเสาเข็ม ๑ ต้น (ถ้าหลุมนั้นมีเข็ม ๕ ต้น ต้องเตรียมไว้ ๑๕ แผ่น) ดินสอดำ (สำหรับลงยันต์) กระเทียม ปอกเปลือก ๑๐ กลีบ (สำหรับทาปิดทอง) ใบไม้พรมน้ำมนต์ และภาชนะตักน้ำมนต์

วิธีการ เมื่อถึงประถมฤกษ์ พระจะลงยันต์ที่ปลายเข็ม ปิดทองเจิมและพรมน้ำมนต์แล้วเสกทราย ในขณะเดียวกันผู้เป็นเจ้าภาพ จุดธูปเทียนบูชา พระรัตนตรัย ณ โต๊ะซึ่ง เตรียมไว้เสร็จแล้ว อธิษฐาน แล้วมาจุดธูปเทียนที่โต๊ะหนึ่ง ธูปปักที่เครื่องสังเวย ทุกอย่าง บูชาเทวดาเสร็จแล้วอธิษฐานเช่นเดียวกัน ต่อจากนั้น พระจะไปโปรยทรายและเทน้ำมนต์ลงในหลุม แล้วหย่อนเศษเงิน เศษทองลงในหลุม ช่างทำการตีเข็มต่อไป พระจะ ชยนฺโต (๓ หน) และจบลงด้วย **สพฺเพ พุทฺธ ฯลฯ สพฺพโส** (๓ หน) และ **ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ฯลฯ ภวนฺตุเต** ส่วนทรายและน้ำมนต์ ที่เหลือใช้โปรยและเทลงในหลุมอื่น ๆ เป็นเสร็จพิธี

๘. ขึ้นบ้านใหม่

พิธีนี้มักทำในเดือนคู่ (เว้นเดือน ๘) ไม่ทำเดือนคี่ (ส่วน เดือน ๙ อนุโลมให้ทำได้) สถานที่ทำพิธีคือบ้านใหม่ที่จะขึ้นนั้นถ้า

มีสวดมนต์และฉัน ต้องตั้งโต๊ะหมู่บูชาและอาสน์สงฆ์ที่โต๊ะหมู่บูชา มีธูปเทียน พานดอกไม้และแจกันปักดอกไม้อย่างธรรมดา แล้วตั้งบาตรทราย บาตรน้ำมนต์ มีครอบสำริดสำหรับดับเทียน มีหม้อเงิน หม้อทอง หม้อแก้วด้วยก็ได้ มีโต๊ะล้างหน้า พานสังข์โถบริก มัดหญ้าคาสำหรับพรมน้ำมนต์รอบบ้าน วงด้วยด้ายสายสิญจน์

เครื่องที่จะนำขึ้นบ้าน

๑. หินบด
๒. ไม้ท้าว
๓. ไก่ขาว
๔. แมว
๕. ฟักแฟง
๖. ถั่ว
๗. งา
๘. สาคู
๙. ข้าวเปลือก
๑๐. ข้าวตอกปนกับดอกมะลิ

วิธีการ เมื่อถึงเวลาฤกษ์ เชิญให้ผู้ใหญ่ปูที่นอนไว้ท่า ส่วนเจ้าของบ้านพร้อมด้วยบุตรภรรยา แต่งตัวให้สะอาดเรียบร้อย จุดธูปเทียนบูชาพระ และบูชาเทวดา ที่บ้านเดิมแล้วอธิษฐาน

ครั้นแล้วอัญเชิญพระพุทธรูป ออกเดินนำหน้า พร้อมด้วยบุตรภรรยา ซึ่งเป็นผู้ถือของมีค่า เช่น หีบแก้วแหวนเงินทอง แล้วให้ผู้หญิงพรหมจารีอย่างมากเพียง ๑๒ คน ถือเครื่องที่จะนำขึ้นบ้านตามหลังไป

เมื่อขึ้นไปบนบ้านใหม่ อัญเชิญพระพุทธรูปไว้ที่โต๊ะหมู่บูชา ต้องหันหน้าหาทิศที่เป็นมงคล นั่งสักครู่หนึ่ง แล้วไปจุดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่บูชา บูชาพระรัตนตรัย โปรยข้าวตอกดอกไม้ที่โต๊ะหมู่บูชา (ถ้ามีสุหร่ายฉีดน้ำอบที่โต๊ะหมู่บูชาด้วยยิ่งดี) พระจะชยนโต ฯลฯ เวลาเมื่อขึ้นทีแรก หรือเมื่อจุดธูปเทียนก็ได้ เมื่อไหว้พระเสร็จแล้วต้องไปไหว้อัฐิบรรพบุรุษบรรพสตรี จุดธูปเทียนบูชาโปรยข้าวตอกดอกไม้ (และสุหร่ายน้ำหอม) แล้วไปขึ้นเตียงนอนพระจะชยนโตด้วยก็ได้ ผู้ใหญ่ต้องนำน้ำมนต์ไปพรมเมื่อนอน ส่วนของเหล่านี้ คือแก้วแหวน เงินทอง เก็บไว้ในที่ใดที่หนึ่งอันสมควร หินบดต้องเอาไว้หัวนอน พักแฟงเอาไว้ใต้เตียง ไม้เท้าพิงไว้ข้างฝา แมวปล่อยไปบนเรือน ไก่ขาวปล่อยในพื้นบ้าน ข้าวเปลือก ถั่ว งา สาคู โปรยไปตามพื้นดินในบริเวณบ้าน ต้องมีคนอื่นช่วยทำในการเหล่านั้น เมื่อผู้ใหญ่พรมน้ำมนต์บนที่นอนแล้วต้องลุกจากที่นอนไปบูชาพระภูมิ จุดธูปเทียนข้าวตอกดอกไม้ (และสุหร่ายน้ำหอม) บอกพระภูมิแล้วอธิษฐาน เมื่อพระฉันต้องมีเครื่องสังเวยที่บรรพบุรุษ และเครื่องสังเวยที่พระภูมิ

พระอนุโมทนา (ยถา สพฺพี ฯลฯ) เสร็จแล้ว ขอให้ท่านช่วยพรมน้ำมนต์บุคคลและบ้านเรือน โปรยทรายในบริเวณบ้าน (นอกออกไปจากตัวเรือน) เป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ ปัจจุบันนี้ไม่อาจจะให้เต็มที่ได้ คงทำเพียงจัดโต๊ะหมู่บูชาอย่างทำบุญธรรมดา ถึงเวลาฤกษ์ก็บูชาพระ บูชาพระภูมิ อธิษฐานใจ แล้วถือพระพุทธรูป และแก้วแหวนเงินทองมาสู่บ้านใหม่ วางพระพุทธรูปบนโต๊ะหมู่บูชาแล้วจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย อธิษฐานจิต พระชยนฺโต ฯลฯ เสร็จแล้ว ลงไปบูชาพระภูมิ กลับขึ้นมาบนบ้าน บ่ายหน้าสู่มงคลทิศราว ๑ นาที ถ้าเหมาะแก่เวลาที่พระจะสวดมนต์และฉัน ก็นั่งคอยฟังพระสวดมนต์และถวายภัตตาหารต่อไป ส่วนเครื่องที่จะนำขึ้นบ้าน ไม่มี

๙. ตั้งศาลพระภูมิ

พิธีตั้งศาลพระภูมิ มีฆราวาสเป็นผู้ทำโดยเฉพาะ แต่บางแห่งให้พระเป็นผู้ทำก็มี จึงเกิดมีปัญหาว่าพระจะตั้งศาลพระภูมิได้หรือไม่ บางคนก็ว่าทำไม่ได้ เพราะพระสูงกว่าเทวดาบางคนก็ว่าทำได้ เพราะพระไม่ได้ไหว้เทวดา เป็นเพียง แผ่เมตตา แก่เทวดาและสอนให้เจ้าภาพกล่าวเชิญพระภูมิขึ้นศาล และสอนให้กล่าวคำบูชาสังเวยเท่านั้นอย่างไรก็ตามในพิธีซึ่งฆราวาสเป็นผู้ทำนั้นจะไม่กล่าวถึง จะกล่าวแต่พระเป็นผู้ทำโดยเฉพาะ

พิธีนี้ทำในเดือนใดก็ได้ แล้วแต่ฤกษ์งามยามดี มีข้อจำกัดแต่เพียงว่า

ก. ควรทำภายหลังจากสร้างบ้านเสร็จแล้ว

ข. ฤกษ์งามยามดีนั้นต้องไม่เกินเที่ยง

สิ่งของที่จะต้องเตรียมจัดหาไว้ ก็คือ

๑. ศาลพระภูมิ พร้อมทั้งเสาและแป้น

๒. จะเหว็จ (เทวรูป) ตุ๊กตาหญิงชาย ตุ๊กตาช้าง ม้า อย่างละ ๑ เชิงเทียนเล็ก (พร้อมทั้งเทียน) ๑ คู่ กระถางธูปเล็ก (พร้อมทั้งธูป ๓ ดอก) ๑ แจกันเล็ก (ปักดอกไม้) ๑ คู่ ผ้าสีชมพูทำเป็นม่านไข

๓. โต๊ะ ๒ โต๊ะ มีเครื่องบูชาพระ และเครื่องสังเวยพร้อมทั้งธูปเทียน เหมือนการลงเข็มปลูกบ้าน

๔. ทองคำเปลว ๕ แผ่น กระแจะ ดินสอดำ กระเทียม ๕ กลีบ ทราย น้ำมนต์ ที่ตักน้ำมนต์และใบไม้พรมน้ำมนต์

ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ เมื่อไปขอฤษ์จากผู้รู้แล้วพึงนิมนต์พระไปกำหนดที่ที่จะตั้งศาลก่อนวันฤกษ์ ตามปกติมักจะตั้งในด้านทิศอีสาน (ตะวันออกเฉียงเหนือ) เสมอ ทั้งต้องหันหน้าศาลเข้าสู่ใจกลางของบ้านด้วย ถ้าเจ้าของบ้านเกิดวันจันทร์ ห้ามทิศนี้ พึงอยู่ในทิศที่สมควรต่อไป และควรให้ห่างจากบ้านพอที่จะไม่ให้เงาทับศาลได้ เมื่อพระกำหนดที่ให้แล้ว ก่อนถึงวันฤกษ์

๑ วัน พึงให้คนขุดหลุม ลงเข็มทำพื้นหลุมให้แน่นหนาเรียบร้อย และเตรียมอิฐหัก หรือหินเล็ก ๆ และปูนทราย ไว้รอท่า

วิธีการ เมื่อถึงฤกษ์ พระจะลงยันต์ที่จะเหว็จ ที่ผนังศาลข้างในด้านที่เอาเหว็จพิงที่หน้าศาล และที่หัวเสาด้านหน้าลงเสร็จแล้วทากระเทียมบิดทอง และเจิมตลอดจนเจิมที่ตุ๊กตาต่าง ๆ ส่วนน้ำมนต์และทรายนั้น ควรจะให้พระทำและเสกมาก่อน (ถ้าไม่เช่นนั้นก็ทำและเสกตอนนี้)

เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระ แล้วอธิษฐาน พระเทน้ำมนต์และโปรยทรายลงในหลุม คนงานใส่อิฐหักหรือหินเล็กผสมปูนทรายเทรองพื้น แล้วยกเสาขึ้นตั้งให้ได้ระดับ (หน้าเชิดเล็กน้อย) แล้วเทปูนทับ พระชยนฺโต ฯลฯ ต่อจากนั้นคนงานวางแป้น ยกศาลพระภูมิขึ้นตั้งเรียบร้อยแล้ว พระวางจะเหว็จในศาล ตามด้วยตุ๊กตาหญิงชาย และช้างม้า เชิงเทียน กระถางธูปและแจกัน ในขณะวางจะเหว็จ ถ้ามีพระหลายรูป พระเหล่านั้นต้อง ชยนฺโต ฯลฯ อีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วสอนให้เจ้าภาพจุดธูปเทียนหน้าศาล และอัญเชิญพระภูมิเจ้าที่ขึ้นสู่ศาล ว่าเป็นคำมคธก็ได้คำไทยก็ได้ ต่อจากนั้นให้จุดเทียนสังเวย บูชาเทวดาและอธิษฐาน ครั้นแล้วพระ-พรมน้ำมนต์ที่ศาล และสวดกรณียมตฺถกุสเลน ฯลฯ แผ่เมตตาแก่เทวดาต่อด้วย สพฺเพ พุทฺธา ฯลฯ สพฺพโส (๓ หน) และ ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ฯลฯ ภวนฺตุ เต เป็นเสร็จพิธี

๑๐. ทำบุญวันเกิด

เมื่อถึงดิถีคล้ายวันเกิด ควรทำบุญวันเกิด ถ้าจำวันเกิดได้เพียงทางจันทรคติ (ขึ้นแรม) ควรกำหนดวันทำบุญทางจันทรคตินั้น ถ้าจำได้ทางสุริยคติ (วันที่) ก็ควรกำหนดเอาวันทางสุริยคตินั้น ถ้าจำได้ทั้งสองทาง พึงถือวันทางสุริยคติเป็นสำคัญ เพราะสะดวก และใกล้เคียงความจริงว่า พิธีนี้ทำได้ทั้งที่บ้านและที่วัด จำนวนพระในพิธีมี ๕ รูปบ้าง ๙ รูปบ้าง เกินกว่าอายุ ๑ รูปบ้าง แล้วแต่กำลังศรัทธา แต่โดยมากมักนิยม ๙ รูป เป็นต้น

ก. แบบสวดธรรมจักร

๑. จัดสถานที่ ตั้งโต๊ะหมู่บูชา อาสนสงฆ์ และเครื่องใช้ต่าง ๆ เหมือนอย่างทำบุญงานมงคลธรรมดา

๒. วิธีการที่เจ้าภาพจะพึงปฏิบัติ เหมือนอย่างทำบุญมงคลธรรมดา

๓. พระสงฆ์สวดเจ็ดตำนานย่อ แทรกด้วยธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (มีพระสวดขัด) ระหว่าง มโน ๘ บท มงคลสูตร (อเสวนา....)

ข. แบบสวดนพเคราะห์

การทำบุญวันเกิดแบบสวดนพเคราะห์นี้ แยกออกเป็นสองประเภท คือมีโหรประเภทหนึ่ง ไม่มีโหรประเภทหนึ่ง โหรในที่

นี้หมายถึงโหดาจารย์ คือผู้เป็นอาจารย์ทางบูชาเทวดา ผิดกับโหราจารย์ คือผู้เป็นอาจารย์วิชาโหราศาสตร์บุคคลบางคนเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง บางคนเป็นทั้งสองอย่าง แต่ในพิธีต้องใช้ผู้ที่เป็นฆราวาสเท่านั้น และในขณะทำพิธีต้องนุ่งขาวห่มขาวด้วยในสองประเภทนั้น จะกล่าวที่มีโหรก่อน

เบื้องแรก ควรไปติดต่อกับโหรนัดหมายตกลงกันให้เรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีบูชานพเคราะห์ ตลอดจนค่ากำนลต่อจากนั้นต้องไปติดต่อกับพระ คืออาราธนาท่าน และแจ้งให้ท่านทราบถึงพิธีที่จะทำอย่างไร เมื่อได้ไปติดต่อตกลงแล้ว โหรจะตระเตรียมทำบัตรพลี ๙ บัตร เป็นบัตรประจำนพเคราะห์และสิ่งอื่น ๆ ตามแบบของโหร เช่นหมากพลู ขนม นมเนย ข้าวตอกดอกไม้เป็นต้น เฉพาะตัวบัตรมักทำด้วยก้านกล้วยและกาบกล้วย แต่ในปัจจุบันนี้โหรบางคนใช้บัตรสำเร็จ คือทำด้วยไม้ทาสีเขียน และสะดวกอยู่บ้าง แต่ผู้เขียนไม่ขออนุโมธนาเพราะไม่ชอบด้วยหลักไสยศาสาสตร์ นอกจากจะต้องจัดสถานที่พิเศษไว้สำหรับโหร ใกล้โต๊ะหมู่บูชา (ห่างประมาณ ๒ วา) ยังต้องเตรียมของอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับใส่โหลอีก เช่น โต๊ะสี่เหลี่ยมขนาดกว้างยาวประมาณ ๑ เมตรกึ่ง สูงประมาณ ๒๕ เซ็นติเมตร ปูด้วยผ้าขาวสำหรับวางบัตรและเทียนประจำบัตรในขณะทำพิธี โหรสวดสรภัญญะ เป็นภาษาบาลีและแปลเป็นร่ายภาษาไทยสลับกับพระสวด ไปจนจบนพเคราะห์ เริ่มแต่

พระอาทิตย์ไปจนถึงพระเกตุ จบแล้วนำบัตรไปลอยน้ำ เหลือไว้แต่บัตรพระเกตุ รุ่งขึ้น หรือในวันเดียวกันนั้นเมื่อพระลงมือฉันโหร จึงลงมือสังเวยเทวดาด้วยเครื่องสังเวย

ส่วนประเภทไม่มีโหร ไม่ต้องเตรียมโต๊ะสำหรับวางบัตร และไม่มี เทียน ประจำบัตร เมื่อพระ ลงมือ ฉัน เจ้าภาพ ต้องไป สังเวยเทวดา เครื่องสังเวยใช้แบบเดียวกับสังเวยพระภูมิหรือจะใช้โหงวแซ หรือซาแซก็ได้ บางทีก็ใช้สำรับเหมือนพระ

การทำบุญวันเกิดแบบนพเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะต้องมีเครื่อง ๕ คือ ธูป (ไม้ระกำ) ๕ เทียน ๕ ดอกไม้ ๕ (กระทงละ ๙ สี) ข้าวตอก ๕ กระทง วางไว้ข้างหน้าโต๊ะหมู่บูชา นอกจากนั้น ก็มีบาตรน้ำมนต์ ครอบดับเทียน เหมือนอย่างทำบุญธรรมดา และจะมีบาตรทรายด้วยก็ได้ ถ้ามีหม้อเงิน หม้อทอง หม้อแก้วด้วยก็ยิ่งดียิ่งกว่านั้นควรจะมีโต๊ะล้างหน้า ใส่พานรองสังข์ และครอบสำริดมีขันทองใส่ข้าวตอก ดอกมะลิเพื่อโปรยที่โต๊ะหมู่บูชา มีแป้งกระแจะสำหรับเจิมเทียน ถ้ามีสุหร่ายน้ำอบสำหรับสุหร่ายพระพุทธรูปด้วยยิ่งดี ตั้งพระประจำวันให้เป็นประธานที่โต๊ะหมู่บูชา มีราวเทียนสำหรับปักเทียนอีก ๑๑ เล่ม แทนเทียนประจำบัตร (บูชานพเคราะห์รวม ๙ พระภูมิ เจ้าที่ ๑ เจ้ากรุงพลี ๑) ขันสาครใส่น้ำปักเทียนกำลังเทวดา ปักธูป (นอกไปจากกระถางธูปที่โต๊ะหมู่บูชา)

กระถางธูปใหญ่ ส่วนธูปเทียนพิธีที่จัดว่าสำคัญและต้องได้ขนาด ก็คือ

๑. เทียนวัดยาวเท่าตัวไส้ ๓๒ เส้น น้ำหนักเทียนคิดเป็นบาทเทียบจำนวนปี ใช้เกินกว่าอายุ ๑ บาท เช่นอายุ ๕๐ ปี ก็ใช้หนัก ๕๑ บาท ๑ เล่ม

๒. เทียนมงคลวัดยาวรอบศีรษะ ไส้ ๓๒ เส้น น้ำหนักเทียน ๑๐ บาท ๑ เล่ม

๓. เทียนคืบวัดยาวเท่าคืบ ไส้ ๓๒ เส้น น้ำหนักเทียนเล่มละ ๓ บาท ๒ เล่ม

๔. เทียนศอก วัดยาวเท่าศอก ไส้ ๓๒ เส้น น้ำหนักเทียนเล่มละ ๖ บาท ๒ เล่ม

๕. เทียนแขน วัดยาวเท่าแขน ไส้ ๓๒ เส้น น้ำหนักเทียนเล่มละ ๘ บาท ๒ เล่ม

๖. เทียนกำลังเทวดา ไส้ ๙ เส้น น้ำหนักเทียนเล่มละ ๒ สลึง ๑๑๗ เล่ม และธูปจีนอีก ๑๑๗ ดอก ซึ่งในเวลาจุดแบ่งออกเป็นนพเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

อาทิตย์	เทียน ๖	ธูป ๖
จันทร์	เทียน ๑๕	ธูป ๑๕
อังคาร	เทียน ๘	ธูป ๘

พุธ	เทียน ๑๗	ธูป ๑๗
เสาร์	เทียน ๑๐	ธูป ๑๐
พฤหัสบดี	เทียน ๑๙	ธูป ๑๙
ราหู	เทียน ๑๒	ธูป ๑๒
เกตุ	เทียน ๙	ธูป ๙

๗. เทียนหนัก ๖ สลึง ไส้ ๙ เส้น ๒๓ เล่ม (ปักที่ราวเทียน ๑๑ เครื่องห้า น้ำมนต์ ๕ สังเวย ๒)

ในกรณีที่ไม่มีเทียนเท่าตัว (เพราะบางท่านเห็นว่าลำบากในการรักษาเทียน) ท่านให้ใช้เทียนมงคล ๒ เล่ม น้ำหนักเล่มละ ๑๐ บาทเท่าเดิม แต่ใช้เกินกว่าอายุ ๑ เส้นหรือ ๒ เส้นของแต่ละเล่ม

เทียนในข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ ห้ามมิให้ดับ และต้องระวังมิให้ดับ ต้องจุดจนหมดไปเอง เพราะฉะนั้นทางที่ดีจึงควรปักเทียนเท่าตัวและเทียนมงคลไว้ในตู้เทียนพิเศษ และเทียนนอกจากนั้นติดกับเชิงเทียนทองเหลือง วางไว้บนโต๊ะหมู่บูชาตามลำดับดังนี้ คือสั้นวางไว้ข้างบน ขนาดกลาง วางไว้ตรงกลาง ยาววางไว้ข้างล่าง

วิธีการ เมื่อจะเริ่มพิธีให้พระผู้เป็นประธานเจิมเทียนพิธีต่าง ๆ เสร็จแล้วเจ้าภาพจุดธูปเทียนที่เครื่องห้าบูชาพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา และคุณครูบาอาจารย์ ขอศีล อาราธนาพระปริตร

ตำนานแบบ ๑๒ ตำนาน (สมนฺตา จกฺกวาเฬสุ) เริ่มสวด

นโม ๓ จบ แล้ว เมื่อพระเริ่มสวด พุทฺธํ เจ้าภาพจุดเทียนพิธี คือ เทียนเท่าตัว เทียนมงคล คืบ ศอก แขน แล้วอธิษฐานใจตรงนี้ครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นพระสวด โยจกฺขุมา (หรือ สมฺพุทฺเธ) นโม อรหโต จบแล้ว ก่อนสวดมงคลสูตรเจ้าภาพจุดเทียน ๑๑ เล่ม พร้อมกับธูปอีก ๑๑ ดอก บูชานพเคราะห์รวมพระภูมิเจ้าที่และเจ้ากรุงพลี ดังกล่าวแล้วอธิษฐานใจตรงนี้อีกครั้งหนึ่ง ต่อแต่นั้น พระสวด อุเทตยญฺจกฺขุมา อตฺถิโลเก สำหรับพระอาทิตย์ ยนฺทุนฺนิมิตฺตํา พระจันทร์ กรณียมตฺถกุสเลน พระอังคาร วิรูปกฺเขหิ วธิสฺสเมนนฺติ พระพุธ ยโตหํ โพชฺฌงฺโค พระเสาร์ ตอนที่เริ่มสวดพระเสาร์ ให้จุดเทียนน้ำมนต์ตอนนี้ สวดยานีธภูตานิ สำหรับพระพฤหัสบดี วิปสฺสิสฺส พระราหู เอวมฺเมสุตํ (ธชัคสูตร) พระศุกร์ มหาการุณิโก พระเกตุ บทสวดเหล่านี้ ต้องขับตำนานทุกบท ต่อด้วย โส อตฺถลทฺโธ สิริธิติ ทุกขปฺปตฺตา สพฺเพ พุทฺธา ภวตุ สพฺพมงฺคลํ นกฺขตฺยตกฺขภูตานํ เป็นเสร็จพิธีสวด ถ้าทำในวันเดียว ตอนจะสวดมหาการุณิโก พระเกตุให้เพิ่มบทพาหุํ เข้าด้วย หลังจากฉันเพลแล้วมักนิยมให้พระอาบน้ำมนต์ให้ และมีชยันโต ถ้าเป็นสตรี ต้องมีผู้ชายถือกิ่งไม้ที่มีใบเหนือศีรษะสตรีผู้นั้น พระรดน้ำมนต์ผ่านกิ่งไม้ไปถูกสตรีนั้นอีกทอดหนึ่ง ต่อจากนั้นเจ้าภาพถวายจตุปัจจัยไทยธรรมพระอนุโมทนา ถ้ามีทรายนิมนต์พระให้ไปโปรยรอบบ้าน น้ำมนต์ที่เหลือประพรมบุคคลอื่น ๆ และสถานที่ เป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ การทำบุญวันเกิดแบบนพเคราะห์ มีเทียนมาก เช่นนี้มักนิยมคนสูงอายุ เช่นแซยิด ๖๐ ปี หรือในความสำคัญอื่นๆ ถ้าอายุน้อยหรือไม่สำคัญ บางทีก็ใช้เทียนมงคลเล่มเดียวนอกจากนั้น เหมือนทำบุญมงคลธรรมดา

๑๑. เมื่อพระองค์ใดออกก็ต้องทำพิธีรับส่งพระเคราะห์

การรับส่งพระเคราะห์ เนื่องมาจากพระเสวยอายุของบุคคล เมื่อพระองค์ใดเริ่มเสวยอายุ ก็ต้องทำพิธีรับ ฉะนั้นพิธีนี้จึงทำใน วันเกิด ทำที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ พิธีนี้อาจทำเป็นเอกเทศก็ได้ อาจ ทำรวมในพิธีอื่นก็ได้

ของที่จะต้องเตรียมเป็นพิเศษในพิธีนี้ก็คือ ธูปเทียน ข้าวตอก ดอกไม้ ธงชาย และฉัตร ๓ ชั้น (กระดาษ) มีจำนวนลักษณะ และสี ตามพระเสวยอายุ ดังต่อไปนี้

พระอาทิตย์ธูป ๖ เทียน ๖ ข้าวตอก ๖ กระทง ดอกไม้ สีแดง ๖ กระทง ธงชายสีแดง ๖ กระทง ฉัตรสีแดง ๑ ฉัตร

พระจันทร์ ธูป ๑๕ เทียน ๑๕ ข้าวตอก ๑๕ กระทง ดอกไม้ สีนวลขาว ๑๕ กระทง ธงชายและฉัตรสีนวลขาว อย่างละ ๑๕

พระอังคาร ธูป ๘ เทียน ๘ ข้าวตอก ๘ กระทง ดอกไม้สีแสด ๘ กระทง ธงชายและฉัตรสีแสดอย่างละ ๘

พระพุทธ รูป ๑๗ เทียน ๑๗ ข้าวตอก ๑๗ กระทง ดอกไม้สีเขียว ๑๗ กระทง ธงชาย และฉัตรสีเขียวอย่างละ ๑๗

พระเสาร์ ธูป ๑๐ เทียน ๑๐ ข้าวตอก ๑๐ กระทง ดอกไม้สีน้ำเงินแก่ (เช่น ดอกอัญชัน) ๑๐ กระทง ธงชายฉัตรสีน้ำเงินแก่อย่างละ ๑๐

พระพฤหัสบดี ธูป ๑๙ เทียน ๑๙ ข้าวตอก ๑๙ กระทง ดอกไม้สีเหลือง ๑๙ กระทง ธงชายและฉัตรสีเหลืองอย่างละ ๑๙

พระราหู ธูป ๑๒ เทียน ๑๒ ข้าวตอก ๑๒ กระทง ดอกไม้สีเทาหรือท้องฟ้า (เช่น ดอกรัก) ๑๒ กระทง ธงชายและฉัตรสีเทาหรือสีท้องฟ้าอย่างละ ๑๒

พระศุกร์ ธูป ๒๑ เทียน ๒๑ ข้าวตอก ๒๑ กระทง ดอกไม้สีน้ำเงิน ๒๑ กระทง ธงชายและฉัตรสีน้ำเงินอย่างละ ๒๑

เมื่อพระองค์ใดเสวยอายุและพระสงฆ์ออก ก็พึงจัดหาของให้ตรงกับพระองค์นั้น ๆ หลักสำคัญอยู่ที่ส่งนพเคราะห์ก่อน แล้วจึงจะรับ ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

ในการทำเป็นเอกเทศ จะใช้พระเพียงรูปเดียวก็ได้ เมื่อเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ขอศีล รับศีล เสร็จแล้ว

เริ่มทำพิธีส่งพระเคราะห์โดยจุดธูปเทียนวางข้าวตอกดอกไม้ ตลอดจนถึงธงชายและฉัตรของพระเคราะห์ที่จะส่ง (ธงฉัตรปักไว้ในแจกัน) แล้วกล่าวคำบูชาพระเคราะห์ที่จะส่งนั้นเป็นภาษาไทยก็ได้ภาษาบาลีก็ได เสร็จแล้วอธิษฐานให้พ้นทุกข์ และได้รับความสุขตามปรารถนา พระสวดบทมนต์ประจำพระเคราะห์นั้น ๆ ต่อแต่นั้นทำพิธีรับโดยจุดธูปเทียน วางข้าวตอกดอกไม้ ตลอดจนธงชัยและฉัตรของพระเคราะห์ที่จะรับแล้วกล่าวคำ บูชาพระเคราะห์ที่จะรับนั้นเสร็จแล้วอธิษฐานใจ พระต้องสวดบทมนต์ประจำพระเคราะห์นั้นๆ เช่นเดียวกัน ต่อจากนั้นเจ้าภาพถวายไทยธรรม กรวดน้ำ พระอนุโมทนา ครั้นแล้วพระประพรมน้ำพระพุทธมนต์ (ซึ่งจัดเตรียมไว้ก่อนแล้ว) แก่เจ้าภาพเป็นเสร็จการ

ส่วนที่ทำรวมกับพิธีอื่นนั้น ท่านให้ทำได้ในการทำบุญมงคลธรรมดาหรือการทำบุญวันเกิด ของที่จะต้องเตรียมก็เหมือนในการทำเป็นเอกเทศ ต่างแต่เพียงว่า เมื่อถึงบทมนต์ที่ประจำพระเคราะห์ซึ่งจะส่งจะรับ พระต้องหยุดสวดเพื่อให้เจ้าภาพได้จุดธูปเทียนบูชาดังกล่าวแล้วก่อน ถ้าทำตามธรรมดาไม่ขัดตำนานก็ควรจะขัดตำนานเป็นพิเศษ ทั้งในตอนส่งและตอนรับ มีข้อที่แตกต่างอีกประการหนึ่งก็คือ ขณะที่จะส่งจะรับให้ตั้งพระพุทธรูปประจำพระเคราะห์นั้น ๆ ด้วย (พึงดูในหนังสือสัปดาห์แห่งชีวิตประกอบ) เมื่อส่งแล้ว ต้อง

เชิญพระพุทธรูปประจำพระเคราะห์นั้นลง และเหลือไว้เพียงพระพุทธรูปประจำพระเคราะห์ที่รับเท่านั้น ข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียน ธงชายและฉัตร ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นของพระเคราะห์ที่ส่งก็ให้นำไปทิ้งเสีย คงเหลือไว้แต่ของพระเคราะห์ที่รับ กล่าวคือธงชายและฉัตร เอาตั้งไว้ที่หน้าพระจนกว่าจะหมดเสวยอายุ หรือเก่าขาดไปเอง ข้าวตอกดอกไม้ ครบ ๓ วันแล้วจึงทิ้งได้

เมื่อได้หยุดให้ทำการรับส่งพระเคราะห์เช่นนั้นแล้ว พิธีอื่น (พิธีเดิม) ก็ให้ดำเนินต่อไปตามแบบ จนกว่าจะเสร็จพิธี

๑๒. หล่อและบรรจุพระ

การหล่อและบรรจุพระนี้ เป็นพิธีที่น่าปีติยินดีและเป็นกุศลสำคัญ ที่ว่าน่าปีติยินดี ก็เพราะเจ้าภาพได้สร้างพระขึ้นด้วยตนเองแทนที่จะเช่า (ซื้อ) เขามา และเพราะมีพิธีนพเคราะห์แทรกอยู่ด้วย ที่ว่าเป็นกุศลสำคัญ ก็เพราะได้ทำบุญโดยช่วยให้คนเกิดพุทธานุสสติอยู่เสมอ ยิ่งกว่านั้นยังเชื่อกันว่า สามารถทำให้ผู้สร้างมีชะตารุ่งโรจน์หรือดีขึ้นกว่าธรรมดา มิฉะนั้น ก็อาจทำให้หมดเคราะห์ หมดโศกได้ จะอย่างไรก็ตาม การหล่อและบรรจุนี้ ย่อมขึ้นอยู่ที่ฤกษ์และพิธีทางไสยศาสตร์ สำหรับคนคนหนึ่งไม่ทั่วไป

พระที่นิยมหล่อกันมีสองประเภท คือพระประจำวันประเภทหนึ่ง พระทั่วไปประเภทหนึ่ง พระประจำวัน เมื่อหล่อแล้ว ต้อง

หาฤกษ์บรรจุ พระทั่วไป คือพระประธาน และพระอื่น ๆ เช่น พระมารวิชัย พระป่าเลไลยก์อันเป็นพระแก้เคราะห์ หรือที่ต่อพระเศียร ไม่ต้องบรรจุ พิธีหล่ออาจทำที่บ้านช่างหล่อก็ได้ ที่วัดก็ได้ แต่ทางที่ดีควรทำที่วัด ส่วนพิธีบรรจุนั้น ต้องทำที่วัดโดยส่วนเดียว ทั้งสองพิธีนิยมใช้พระ ๘ รูปเป็นพื้น

จะกล่าวถึงพิธีหล่อก่อน ในที่ซึ่งจะเททองหล่อพระนั้น ควรแวดวงรั้วก่าย มีราชวัติฉัตรธง ต้นกล้วย ต้นอ้อย และวงรอบด้วยสายสิญจน์ ตั้งอาสน์สงฆ์ ณ พิธีมณฑลต่างหาก จากที่นั้นแต่โยงถึงกันด้วยสายสิญจน์ ถ้าทำพิธีสองวัน วันแรกต้องมีสวดมนต์แบบทำบุญวันเกิดแผนกนพเคราะห์ เอาโลหะต่าง ๆ สำหรับหล่อพระเข้าในพิธีสวดมนต์นั้น (พึงดูในหน้า ๒๐) ถึงเป็นองค์เล็กเอาหุ่นเข้าไปในพิธีนั้นด้วย กลางคืนสวดพุทธาภิเษก และนั่งปรกวันที่สองเมื่อจะถึงเวลาเททอง ให้สังเวยเทวดา จุดเทียนอีก ๔๐ เล่ม (ขนาดเทียนกำลังเทวดา) และธูป ๔๐ ดอก (บูชาดาวนพเคราะห์ ๙ ดาวฤกษ์ ๒๗ พระอินทร์ ๑ พระพรหม ๑ พระ-ยม ๑ พระกาฬ ๑) แล้วอธิษฐานให้พระที่จะหล่อนั้นบริสุทธิ์บริบูรณ์งดงาม และทรงมหิทธานุภาพสามารถป้องกันทุกข์ ภัย โรค โศก อุปสรรคทั้งหลาย และอำนวยให้ซึ่งอายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ ต่อจากนั้น พระผู้เป็นประธานในพิธีมาประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ทั่วบริเวณสถานที่ที่จะหล่อนั้น ครั้นได้ประถมฤกษ์

เจ้าภาพก็ถือปลายสายสิญจน์ข้างหนึ่ง (อีกข้างหนึ่งติดอยู่ที่ด้ามคีมซึ่งกำลังจับเบ้าขึ้นเททอง) พนมมืออธิษฐาน โดยบ่ายหน้าสู่มงคลทิศ พระชยนฺโต ต่อด้วย โส อตฺถลทฺโธ (ถ้าเป็นหญิงใช้ สา ถ้าหลายคนไม่ว่าหญิงหรือชายใช้ เต....) สกฺกตฺวา....นตฺถิ เม, ยงฺกิญฺจิ รตนํ, สพฺเพ พุทฺธา (สพฺเพ พุทฺธา ต้องว่า ๓ จบ) ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ถ้าทำในวันเดียวกัน ต้องเริ่มพิธีสวดมนต์นพเคราะห์ก่อนถึงเวลาเททอง ประมาณ ๒ ชั่วโมง เป็นเหมาะ วิธีการอื่น ๆ ก็เป็นเช่นเดียวกับทำสองวัน นอกจากไม่มีสวดพุทธาภิเษก และนั่งปรกเท่านั้น เท่าที่เคยเห็นมาในตอนหลัง ๆ การหล่อพระ ไม่ค่อยมีสวดพุทธาภิเษกและนั่งปรก เว้นไว้แต่พิธีหล่อพระประธานเท่านั้น อย่างไรก็ตามเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น เจ้าภาพมักนำแผ่นทองเหลือง ทองแดง (ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาด ๖ นิ้วฟุต) ไปให้พระที่เข้ามาในพิธีช่วยกันลงยันต์ ลงนะให้แล้วนำมาใส่ในเบ้า

ส่วนพิธีบรรจุ นั้น แตกต่างไปจากพิธีหล่ออยู่บ้าง กล่าวคือ จัดโต๊ะหมู่บูชา ประกอบด้วยแจกันดอกไม้ ๒ คู่ และเทียนเงิน ๑ เล่ม เทียนทอง ๑ เล่ม หนักเล่มละ ๖ บาท (ทองวางด้านซ้ายเงินด้านขวาของมือเรา) ธูปหอม ๕ ดอก ส่วนข้าวตอก ๕ กระทง ดอกไม้ ๕ กระทง (กระทงละ ๙ สี) เทียน ๖ สลึง ไส้ ๙ เส้น ๗ เล่ม ธูปจีน (ดอกเล็ก ๆ) ๘ ดอก วางไว้ข้างล่างหน้าพระ เครื่องสังเวยวางบนผ้าขาว ทางมุมด้านหนึ่ง เมื่อได้ประถมฤกษ์

เจ้าภาพจุดเทียนเงินเทียนทอง และธูปที่หน้าพระ จุดเทียน ๖ สลึง ๕ เล่มก่อน แล้วบูชาพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครู อาจารย์ แล้วอธิษฐานจุดเทียนอีก ๒ เล่ม เอาไปไว้ข้างเครื่องสังเวย และจุดธูปจีน ๘ ดอก เอาไปปักที่เครื่องสังเวย บูชาเทพยดาทั้งหลาย แล้วอธิษฐานตามความปรารถนา ต่อแต่นั้น พระผู้เป็นประธานก็เริ่มพิธีบรรจุ ตามปกติแล้วบรรจุในใต้ฐานพระซึ่งนายช่างได้ทำที่บรรจุไว้เรียบร้อยโดยมีแผ่นโลหะปิดและติดด้วยสกรูน๊อต ในการนี้จักต้องจัดหาของและเครื่องใช้อีกดังต่อไปนี้

๑. เครื่องบรรจุ

แผ่นทองหรือเงิน (ตามตำราใช้โลหะบริสุทธิ์) หนัก ๑ บาทเศษ ๑ แผ่น (ตัดเป็นวงกลม สำหรับลงดวงชะตาเจ้าภาพขนาดวัดผ่าศูนย์กลาง ประมาณ ๒ นิ้วฟุต หรือพอเหมาะที่จะบรรจุในฐานพระได้) ดวงชะตาของเจ้าภาพพร้อมทั้งจดชื่อตัวและนามสกุลของเจ้าภาพและชื่อของมารดาบิดา ทองใบสำหรับห่อพระธาตุ ประมาณ ๑ นิ้วฟุตครึ่ง ๑ แผ่น พระบรมธาตุ ๑ พระองค์ พระธาตุพระสารีบุตร ๑ องค์ พระธาตุพระสีวลี ๑ องค์ (คือที่เรียกเพี้ยนไปว่าพระฉิมพลี หรือพระฉิม นั่นเอง) นพเก้า ๑ สำรับ จันทน์ทั้ง ๕ ยอดรัก ยอดสวาท ยอดกาหลง (ตากแห้งตำเป็นผงกะประมาณพอให้เต็มในพระ) เส้นผมบิดามารดาเล็กน้อยชาดหรคุณชันนังรงใต้ดิน (คงเป็นของที่ภาคอีสานเรียกว่าขี้สูดนั่นเอง) น้ำมันหอม ๑

ขวด.ล็ก ทองคำเปลว ๒๐ แผ่น รักจีนพอสมควร และกระแจะสำหรับเจิม

๒. เครื่องอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด

เหล็กจาน ๑ ดินสอดำ ๑ สำลี ๒ ม้วนกลาง ผ้าเช็ดมือ กระดาษเช็ดมือ ฆ้อนตีตาปู น้ำมันก๊าด (ล้างมือที่เปื้อนรัก)

วิธีการ หลังจากเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และเทพยดาแล้ว พระผู้เป็นประธานก็ใช้เหล็กจานเขียนดวงชะตาของเจ้าภาพลงในแผ่นเงิน หรือแผ่นทองนั้น เขียนวันเดือนปีเกิดพร้อมกับชื่อตัวและนามสกุล ตลอดถึงชื่อบิดามารดาด้วย เสร็จแล้วทาด้วยน้ำมันหอม (มักเป็นน้ำมันจันทน์) และชาดหรคุณแล้วเจิมที่ดวงชะตานั้น ขณะเขียนดวงชะตา พระชยนโต ประมาณ ๓ จบ แล้วหยุด จากนั้นใช้ดินสอลงยันต์ที่ทองใบ ทาด้วยน้ำมันหอมและชาด-หรคุณแล้วเอาทองใบนั้นห่อพระบรมธาตุพระธาตุอื่นๆและ นพเก้าจนเรียบร้อย แล้วจึงเจิมต่อแต่นั้นใช้เหล็กจานลงยันต์ที่ใต้ฐานพระและแผ่นโลหะ สำหรับปิดด้านใน ลงเสร็จแล้วก็เจิมทั้งสองแห่งในลำดับนั้น พระผู้เป็นประธานเทผงจันทร์ทั้ง ๕ ยอดรัก ยอดสวาทยอดกาหลง ลงในฐานพระ (กะประมาณครึ่งฐานพระ) แล้ววางห่อพระธาตุนั้นลงในฐาน (ขณะนี้พระชยนฺโต ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะปิดฝาเสร็จ) ตามด้วยดวงชะตาในแผ่นเงินหรือทอง (คว่ำหน้าดวงลงไป) เส้นผมบิดามารดาชันนางรงใต้ดิน และน้ำมันหอม ต่อ

จากนั้นใช้จันทน์ ๕ กลบลงไปจนเต็มฐาน แล้วบีดฝาใส่กรูน๊อตขันจนแน่น ถ้าฝาไม่สนิทใช้สำลีชุบรักอุดตามขอบให้สนิท และทารักบาง ๆ ที่ฝาบีดด้านนอกจนทั่ว แล้วบีดทองคำเปลวจนเต็มและเจิมที่ฐานพระด้านหน้า ตอนที่บีดฝาสนิทแล้วพระต้องสวดมนต์ถวายพรพระ เมื่อถึง ปทกฺขิณานิ กตฺวาน ลภนฺตตฺเถ ปทกฺขิเณ ให้ต่อด้วย สพฺเพ พุทธา ๓ จบ และลงท้ายด้วย ภวตุ สพฺพมงฺคลํ เป็นเสร็จการ ต่อแต่นั้นไม่มีอะไรนอกจากถวายไทยธรรมและกรวดน้ำ

๑๓. พุทธาภิเษก

ได้กล่าวถึงเรื่องพุทธาภิเษกมาแล้วเพียงเล็กน้อย ในพิธีหล่อและบรรจุพระ เห็นสมควรกล่าวเพิ่มเติมไว้อีก เพราะต่อมามีความนิยมหล่อพระประธานบ้าง หล่อพระพุทธรูป และพระกริ่งเป็นจำนวนมาก ปลุกเสกพระพิมพ์เครื่องรางของขลังบ้าง ในการเช่นที่กล่าวนี้นิยมมีพิธีพุทธาภิเษก พิธีนี้ มักทำที่พระอุโบสถ (ที่ศาลา ซึ่งมีพระประธานใหญ่ก็ได้) จัดเป็นงานสองวัน การจัดสถานที่มีลักษณะคล้ายพิธีหล่อและบรรจุพระ (พึงดูหน้า ๕๐) สถานที่หล่อควรอยู่ด้านหน้าบริเวณพระอุโบสถ หรือ ศาลา แล้วแต่กรณี ในพระอุโบสถ หรือศาลานั้น ควรโยงสายสิญจน์จากพระหัตถ์ของพระประธานไปสู่สถานที่หล่อ จัดอาสน์สงฆ์ สำหรับพระเจริญพระพุทธ-มนต์ และพระสวดพุทธาภิเษก (เป็นที่เดียวกันเพราะสวดคนละครั้ง)

พระสวดมนต์อย่างน้อย ๙ รูป ส่วนพระสวดพุทธาภิเษกสำรับละ ๔ รูป กี่สำรับก็ได้ โดยผลัดเปลี่ยนกันสวดตามคัมภีร์พุทธาภิเษก ซึ่งเป็นสมุดข่อยใหญ่ เนื้อความสำคัญในพุทธาภิเษกก็คือ แจงพระพุทธคุณอย่างพิสดาร และบรรยายมหาปุริสลักษณะ ๓๒ และอนุพยัญชนะ ๘๐ อย่าง นั่นเอง ต้องจัดธรรมาสน์ไว้สำหรับพระนั่งปรก (หนึ่งธรรมมาสน์ เพื่อผลัดเปลี่ยนทีละองค์ก็ได้ หรือหลายธรรมาสน์ นั่งปรกพร้อม ๆ กันก็ได้) และจัดสถานที่ที่วางโลหะสำหรับหล่อ หุ่นพระ และของขลังอื่น ๆ ซึ่งคนนิยมนำมาเข้าพิธีปลุกเสก ของเหล่านี้ต้องอยู่ภายในวงสายสิญจน์ ในการนี้ จะต้องเตรียมสิ่งของและเครื่องประกอบในพิธีดังต่อไปนี้

๑. เทียนชัย ๑ เล่ม หนัก ๘๐ บาท ไส้ ๑๐๘ เส้น สูงเท่าความสูงของประธานในพิธีหรือเจ้าภาพ

๒. เทียนมงคล ๑ เล่ม หนัก ๑๐ บาท ไส้เกินกว่าอายุประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ ๑ เส้น สูงเท่าความยาวรอบศีรษะของประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ

๓. เทียนพุทธาภิเษก ๒ เล่ม หนักเล่มละ ๓๒ บาท ไส้ ๕๖ เส้น สูงประมาณกึ่งหนึ่งของเทียนชัย

๔. เทียนนวหรคุณ ๙ เล่ม หนักเล่มละ ๒ บาท ไส้ ๙ เส้น

๕. เทียนที่โต๊ะหมู่บูชาพระประธาน ๑ คู่ ขนาดพองาม น้ำหนักประมาณเล่มละ ๕ บาท (พร้อมทั้งธูปหอม)

๖. เทียนหน้าพระพุทธาภิเษก ๑ คู่ (ขนาดและน้ำหนักเหมือนเทียนในข้อ ๕)

๗. เทียนหนัก ๖ สลึง ไส้ ๙ เส้น ๒๘ เล่ม (พร้อมทั้งธูปจีนดอกเล็ก สำหรับปักเครื่องสังเวย)

๘. เทียนบูชาพระรัตนตรัย ๑๐๘ เล่ม หนักเล่มละ ๒ สลึง (พร้อมด้วยธูป ๑๐๘ ดอก)

๙. มัดหญ้าคาสำหรับประพรมน้ำพระพุทธมนต์

๑๐. ใบพลู ๗ ใบ (สำหรับดับเทียนชัย ใส่พานเตรียมไว้)

๑๑. เครื่องเจิม (กระแจะใส่ละลายในโถปริก)

๑๒. ตู้ใส่เทียนชัย (กันลมเพื่อมิให้เทียนดับ)

๑๓. เทียนวิปัสสี ๑ เล่ม หนัก ๑๒ บาท ไส้ ๓๒ เส้น

๑๔. เทียนเททอง ๔๐ เล่ม หนักเล่มละ ๒ สลึง (พร้อมธูป ๔๐ ดอก)

๑๕. เครื่องสังเวย

วิธีการ ในวันแรก กำหนดเวลาพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ใกล้เวลาฤกษ์จุดเทียนชัย (ซึ่งมักเป็นตอนบ่าย) พระสังฆเถระเจิมเทียนชัย เทียนพุทธาภิเษกและเทียนมงคล ประธานในพิธีหรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาหน้าพระประธาน รับศีลเสร็จแล้ว พระสังฆเถระ รูปใดรูปหนึ่ง เป็นผู้จุดเทียนชัยตามเวลาฤกษ์ พระสงฆ์สวดคาถาจุดเทียนชัย จากนั้นอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์เริ่มเจริญพระพุทธมนต์ต่อไป เมื่อสวด นโม จบแล้ว ก่อนจะสวดพุทธํ

(ไตรสรณคมน์) ให้ประธานในพิธีหรือ เจ้าภาพ จุดเทียนมงคล และเทียนนวหรคุณ ในระหว่างพระสวดมนต์ จุดธูปเทียนอย่างละ ๑ เรื่อยไป เพื่อบูชา พระรัตนตรัยมิให้ขาดสาย จนครบอย่างละ ๑๐๘ เมื่อพระเจริญพระพุทธมนต์เสร็จ (มีทำน้ำมนต์เช่นเดียวกับทำบุญงานมงคลธรรมดา การจุดเทียนน้ำมนต์พึงดูในหน้า ๑๓ ประกอบ) ประธานในพิธีหรือเจ้าภาพจุดธูปเทียนที่เตียงสวดพุธาภิเษก แล้วจุดเทียนพุทธาภิเษกทั้งคู่ข้างเทียนชัย พระ ๔ รูป สวดพุทธาภิเษกเรื่อยไป (อาจเปลี่ยนกันสวดเป็นสำรับๆ ก็ได้) จนกว่าเทียนจะหมดเล่ม (ประมาณตลอดคืน) พร้อมกันนั้น พระที่นั่งปรกก็ขึ้นสู่ธรรมาสน์ นั่งขัดสมาธิ วางมือซึ่งถือสายสิญจน์แบบสมาธิ เพ่งกระแสจิตไปยังโลหะที่จะหล่อหุ่นพระและพระอื่น ๆ เหล่านั้น เพื่อให้เกิดพลังเป็นของขลังและศักดิ์สิทธิ์ คำว่า นั่งปรก ในที่นี้จึงน่าจะแปลว่า นั่งเป็นปรกติ ไม่ฟุ้งซ่านอย่างหนึ่ง นั่งแผ่กระแสจิตครอบคลุมให้เกิดพลังอย่างหนึ่ง การนั่งปรก และการสวดพุทธาภิเษกอาจทำจนรุ่งสว่างก็ได้ หรือทำเพียงเท่าที่เห็นสมควรในคืนนั้นก็ได้ ถ้ามีการหล่อพระ ก็ให้ช่างเอาหุ่นพระไปสำรอกขี้ผึ้ง และเอาทองไปสุมตามกำหนดเวลาของช่าง วันรุ่งขึ้น ถ้ามีถวายภัตตาหารก็ดำเนินไปอย่างทำบุญ งานมงคลธรรมดาก่อนถึง เวลาฤกษ์ เททองพระสังฆเถระออกไปประพรมน้ำพระพุทธมนต์ (ใช้น้ำมนต์ที่เจริญพระพุทธมนต์ และน้ำมนต์พุทธาภิเษกรวมกัน) ให้แก่ช่างหล่อ

ทุกคน และประพรมทั่วบริเวณเททอง ในบริเวณเททองนั้น ต้องมีศาลเพียงตา หรือที่ตั้งเครื่องสังเวยไว้พร้อม ผู้เป็นประธานหรือเจ้าภาพ จุดธูปเทียน สังเวย บูชา เทวดา พระภูมิ เจ้าที่ และเจ้ากรุงพลีเสร็จแล้ว จุดเทียนวิปั่สสีและธูปเทียนอย่างละ ๔๐ ดำเนินการเททองต่อไป (พึงดูหน้า ๕๑ ประกอบ) พระสงฆ์ทั้งนั้นสวดชัยมงคลคาถา นอกจากนี้ ก็ปฏิบัติการเช่นเดียวกับการหล่อ ดังได้กล่าวมาแล้วในหนหลัง มีข้อแตกต่างอยู่อย่างหนึ่ง ก็คือ เมื่อเสร็จพิธีแล้ว พระสงฆ์ต้องสวดคาถาดับเทียนชัยโดยมีพระสังฆเถระรูปอื่นจากรูปที่จุดเทียนชัยเป็นผู้ดับด้วยการใช้ใบพลู ๗ ใบ ที่ได้เตรียมไว้นั้น

หมายเหตุ ถ้าไม่มีการเททองหล่อพระ มีแต่พิธีพุทธาภิเษกสำหรับพระที่หล่อแล้วหรือพระที่พิมพ์แล้ว รวมทั้งเครื่องรางของขลังอย่างอื่น ก็ต้องตัดเทียนวิปั่สสีและธูปเทียนอย่างละ ๔๐ ตลอดจนวิธีการที่เกี่ยวกับการเททองหล่อพระออกทั้งสิ้น อนึ่งเพื่อความเข้าใจง่าย พึงดูแผนผังการจัดสถานที่ในพระอุโบสถประกอบ (ดูแผนผังต่อจากหน้า ๕๖)

๑๔. แกะและบรรจุพระ

การแกะพระเท่าที่นิยมกันเป็นหลักๆ มีอยู่สองชนิด ชนิดหนึ่งเรียกว่า พระโพธิ์ อีกชนิดหนึ่งเรียกว่าพระควัมปติ (แต่เรียกเพี้ยนไปว่า พระภควัม) ทุกคนไม่ว่าเกิดวันใดอาจสร้างพระสองชนิดนี้ได้

เพราะมิใช่พระประจำวันแต่เป็นพระพิเศษ เมื่อแกะแล้วต้องบรรจุเสมอ นอกจากจะต้องหาฤ^ษ์ให้เหมาะแก่ดวงชะตาแล้ว ยังมีแยบยลอีกหลายอย่างเกี่ยวกับพระทั้งสองชนิดนั้น ซึ่งจะได้กล่าวโดยลำดับไป

พระโพธิ์นี้ ต้องแกะด้วยกิ่งโพธิ์ที่หักตามธรรมชาติ เช่นถูกพายุพัดหัก หรือถูกฟ้าผ่า ถ้าไปตัดเอา เอามาไม่ได้ และแกะเป็นปางห้ามญาติ (ยกสองมือ) เปลวที่พระเมาฬีดูทำด้วยไม้ชัยพฤกษ์ ฐานทำด้วยไม้ขนุน (มีที่บรรจุ) แป้นกลมติดกับพระบาททำด้วยไม้นนทรี สลักตรึงแป้นกับฐานไม้ไผ่สีสุก ไม้อุดช่องใต้ฐานเป็นเดือยทำด้วยไม้นนทรี พระโพธิ์นี้ถือกันว่าเป็นหลักสามารถหมุนดวงชะตาให้เจริญรุ่งโรจน์ได้

ส่วนพระควัมปตินั้น ต้องแกะด้วยรากรักซ้อน (ยิ่งได้ขนาดใหญ่เท่าไรยิ่งดี) และแกะเป็นพระนั่งปิดตา รูปคล้ายพระกัจจายน์หรือพระสังข์กระจายนั่นเอง แกะฐานในตัวเสร็จพร้อมทั้งเจาะรูใต้ฐาน มีไม้รากรักซ้อนนั้นเป็นฝาปิด พระควัมปตินี้ เป็นพุทธสาวก จึงไม่มีเปลวผิดกับพระโพธิ์ (ซึ่งเป็นองค์ของพระพุทธเจ้านั่นเอง) แต่ได้รับเอตทัคคะ เป็นที่รักแห่งเทพยดาทั้งหลาย ผู้เขียนเคยได้รับเรื่องเกี่ยวกับการสร้างพระควัมปติ เป็นอักษรขอมหวัดอ่านได้ความว่า พระภิกษุพม่ารูปหนึ่งบวชมานานแล้ว มีลาภสัก-การะค่อนข้างจะขัดสน ต่อมาสร้างพระควัมปติไว้บูชา จึงมีลาภสัก-

การะบริบูรณ์ นอกจากนั้นยังเล่าวิธีการสร้างไว้ละเอียดลออ ซึ่งผู้เขียนจำไม่ได้ คงจำได้เพียงเลาๆ ว่าวิธีการสร้างไม่เหมือนของสมเด็จฯ อาจารย์ เพราะฉะนั้น พระควัมปตินี้ จะนับได้ว่าดีทั้งในทางเมตตามหานิยม และในทางลาภผล

ในการแกะและบรรจุนั้น ต้องใช้ฤกษ์ดีโดยเฉพาะบุคคลเช่นเดียวกับการหล่อและบรรจุพระ แต่วิธีการและเครื่องใช้บางอย่างไม่มีเหมือนกันบ้าง กล่าวคือในการหล่อนั้นต้องมีการสวดนพเคราะห์ แต่ในการแกะไม่มีการสวดนพเคราะห์ การจัดโต๊ะหมู่บูชา และธูปเทียนพิธีตลอดจนเครื่องสังเวย ทั้งในพิธีแกะและพิธีบรรจุ เป็นเช่นเดียวกับการบรรจุพระหล่อนั่นเอง

ในการแกะพระทั้งสองชนิดดังกล่าวนี้ ต้องให้ช่างโกลนไว้ก่อน เมื่อถึงฤกษ์เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย และสังเวยเทวดา พระผู้เป็นประธานเจิมมือช่าง และเครื่องมือแกะ ช่างนุ่งขาวห่มขาว (ควรรับศีลเสียก่อน) นั่งอยู่ภายในวงสายสิญจน์ แล้วเริ่มแกะต่อไป พระ ๙ รูป ชยนโต จบแล้ว เริ่มสวดนโมฯลฯ สวด ๑๒ ตำนาน จนจบ (ไม่มีขัดตำนาน) เป็นเสร็จพิธีแกะ ส่วนในการบรรจุ มีวิธีการเครื่องบรรจุและเครื่องอุปกรณ์เช่น.ดียวกับการบรรจุพระหล่อ จะแตกต่างกันก็ตรงที่พระควัมปติ เมื่อบรรจุแล้วต้องอาราธนาลงในโถแก้ว (ชนิดมีฝาครอบ) หรือโหลแก้วก็ได้

แล้วเติมด้วยน้ำมันหอม ๙ อย่าง (ควรมีน้ำมันจันทน์ด้วย) ลงในโถ หรือ โหลนั้น คะเนว่าท่วมสูงจากองค์พระ ๓ นิ้วฟุต เป็นเหมาะ กล่าวกันว่า น้ำมันหอมที่แช่พระควัมปตินี้ เมื่อถึงคราวจำเป็นเอาใส่ผมไปหาผู้ใหญ่ และอื่น ๆ ดีนัก

กล่าวโดยเฉพาะการบรรจุพระโพธิ์ มีข้อแตกต่างอีกหลายตอน กล่าวคือ ให้เปิ่งทองใบห่อเฉพาะพระบรมธาตุ แล้วบรรจุไว้บนพระเศียรอุดด้วยเปลวเมาพี (ตอนนี้ ชยนฺโต ครั้งหนึ่ง) ทองใบนอกนั้นห่อพระธาตุอื่น ๆ และนพเก้า แล้วบรรจุในฐานพร้อมด้วยเครื่องอื่น ๆ ปิดด้วยแป้นกลมติดกับพระบาทแล้วใส่สลักไม้ไผ่สีสุกตรึงแป้น (ตอนนี้ ชยนฺโต แบบเดียวกับพระหล่อ) ต่อแต่นั้นต้องตอกไม้อุดช่องใต้ฐาน (ตอนนี้ ชยนฺโต อีกครั้ง) ในลำดับต่อไปให้ดำเนินการเช่นเดียวกับการบรรจุพระหล่อ

การติดเปลวพระเมาพี้ การปิดหรืออุดฐานตลอดจนใส่สลักล้วนต้องใช้รักทาก่อนทั้งนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ติดแน่นไม่โยกคลอน อนึ่งการปิดทองทั้งองค์นิยมแต่พระโพธิ์เท่านั้น แต่มักไม่ปิดทันที ต่อเมื่อมีความสุข ความเจริญขึ้นแล้วจึงปิด คาถาบูชาพระทั้งสองชนิดดังกล่าวนี้ใช้ นโม อิติปิโส พาหุํ มหาการุณิโก ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ซึ่งเรียกว่า "ถวายพรพระ"

๑๕. ยกป้าย

การยกป้าย หมายถึงการยกป้ายชื่อเปิดอาคารร้านค้า หรือสถานที่ราชการ เป็นการยกป้ายจริง ๆ ไม่ใช่เปิดผ้าคลุมป้ายอย่างที่บางแห่งทำกัน แต่พิธีนี้ไม่มีอะไรมากนัก ขึ้นอยู่ที่ฤกษ์ ถ้าฤกษ์เหมาะที่จะสวดมนต์เลี้ยงพระก่อน ก็สวดมนต์เลี้ยงพระแล้วจึงชยนฺโต ยกป้ายในการนี้ให้ดำเนินการทำบุญมงคลธรรมดา มีพิเศษก็คือ ตอนสวดมนต์เอาป้ายไปตั้งไว้ข้างโต๊ะหมู่บูชา วงด้วยสายสิญจน์และเตรียมของเหล่านี้ คือ

๑. เครื่องเจิม

๒. ทองคำเปลว ๕ แผ่น (แผ่นเต็ม)

๓. ดินสอดำ (สำหรับลงยันต์)

๔. กระเทียมปลอกเปลือก ๕ กลีบ (สำหรับทาปิดทอง)

วิธีการ เมื่อได้ปฐมฤกษ์ พระผู้เป็นประธาน ลงยันต์ที่ป้าย แล้วปิดทองและเจิม เจิมแล้วพรมน้ำมนต์ที่ป้าย (ปิดทองประมาณ ๓ แผ่น อีกสองแผ่นสำรองไว้) ต่อแต่นั้นยกป้ายขึ้น ณ ที่ที่ได้กะและเตรียมไว้ พระชยนฺโต ต่อด้วย สพฺเพ พุทฺธา ๓ จบ แล้ว ภวตุ สพฺพมงฺคลํ ต่อจากนี้เจ้าภาพถวายไทยธรรม และกรวดน้ำ พระอนุโมทนา แล้วพรมน้ำมนต์บุคคลและสถานที่ ต่อไปเป็นเสร็จพิธี ถ้าฤกษ์ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงพระก็ไม่ต้องเลี้ยง เพียงแต่สวดมนต์

ปล่อยให้จบก่อนถึงฤกษ์ และดำเนินการเช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้น ถ้าไม่มีสวดมนต์ต้องขอน้ำมนต์มาจากวัด และจะนิมนต์มาเพียงรูปเดียว หรือสองรูปก็ได้ แต่ต้องเตรียมของ ๕ อย่างดังกล่าวแล้ว พร้อมทั้งธูปเทียน ดอกไม้บูชาพระรัตนตรัย เมื่อได้ฤกษ์ เจ้าภาพบูชาพระรัตนตรัย พระลงยันต์ ปิดทองเจิมและพรมน้ำมนต์แล้วยกป้ายขึ้นติด

หมายเหตุ ถ้าไม่ใช้ป้าย แต่เป็นตัวหนังสือติดกับอาคาร ก็จำต้องใช้ผ้าคลุมแล้วทำพิธีเปิดอย่างที่ทำกันดาษดื่น เมื่อเปิดแล้ว ควรให้พระผู้เป็นประทานลงยันต์ ปิดทอง เจิมและพรมน้ำมนต์อีกครั้งหนึ่ง (ต้องเตรียมบันไดให้แข็งแรงเรียบร้อย) ถ้ามิฉะนั้นก็ควรหาทั้งสองฤกษ์ คือฤกษ์ติดตัวหนังสือหรือยกป้าย ๑ ฤกษ์เปิดผ้าคลุมป้าย ๑ ฤกษ์ต้นไม่ต้องเชิญแขก ฤกษ์เชิญเป็นทางการในกรณีเปิดผ้าคลุม ก่อนฤกษ์ต้องกล่าวรายงานและเชิญเปิด เมื่อกล่าวตอบแล้วจึงเปิด พระชยนฺโต

๑๖. วางศิลาฤกษ์

การวางศิลาฤกษ์ มีคุณสมบัติเท่ากับลงเข็มปลูกอาคาร หรือสถานที่ต่าง ๆ นั่นเอง ฉะนั้นเมื่อวางศิลาฤกษ์แล้วควรลงเข็ม ไม่ต้องหาฤกษ์ลงเข็มอีก หรือหาฤกษ์ลงเข็มแล้ว ก็ไม่ต้องวางศิลาฤกษ์

อีก แต่ความเห็นของสมเด็จ ฯ อาจารย์ว่าการลงเข็มดีกว่าการวางศิลาฤกษ์ อย่างไรก็ตาม วิธีการวางศิลาฤกษ์ก็คล้ายกับการลงเข็มปลูกบ้าน จะแตกต่างก็ตรงที่ของและวิธีการเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการวางศิลาฤกษ์นั้น การจัดที่ทางและโต๊ะหมู่บูชาคล้าย ๆ ทำบุญมงคลธรรมดาและจะต้องมีของเหล่านี้อีก คือ

๑. ดวงศิลาฤกษ์ สลักลงในแผ่นหินอ่อน (๘" × ๑๒")
๒. แผ่นอิฐ (แบบบางบัวทอง) ๙ แผ่น ทาบรอนซ์ทอง
๓. ข้าวตอกดอกมะลิปนกัน
๔. เครื่องสังเวย

วิธีการ พระสวดมนต์น่อน เสร็จแล้วลงยันต์ที่แผ่นอิฐ แล้วเจิมที่แผ่นอิฐและดวงศิลาฤกษ์ แต่นั้นเจ้าภาพสังเวยเทวดา เมื่อกล่าวเชิญและกล่าวตอบแล้ว ผู้วางศิลาฤกษ์ก็ตรงไปที่หลุมที่เตรียมไว้ ตักปูนทรายที่ผสมแล้วลงในหลุมหรือบริเวณที่ตระเตรียมไว้ก่อนแล้ว วางอิฐทอง เงิน นาก เหล่านั้น ลงแล้วทับด้วยดวงศิลาฤกษ์เทน้ำมนต์ลงไป พร้อมทั้งข้าวตอกดอกไม้ พระชยนฺโต จะมีพราหมณ์มาคอยสังเวย เป่าสังข์และแกว่งบันเฑาะว์ก็ได้ ถ้ามิฉะนั้นจะมีพิณพาทย์บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ มหาชัยก็ได้ หรือจะไม่มีทั้งสองอย่าง ก็ได้เช่นกัน

๑๗. ฝั่งอาถรรพณ์

การฝั่งอาถรรพณ์ในที่นี้ หมายความว่าฝั่งวัตถุบางอย่างลงในพื้นดินรอบบ้านเพื่อป้องกันอันตรายอย่างหนึ่ง เพื่อความเจริญรุ่งเรืองอย่างหนึ่ง ที่ว่ารอบบ้านนั้นคือ ขุดหลุมรอบบ้าน ๘ ทิศ ๘ หลุม และที่ตรงกลางบ้านอีก ๑ หลุม รวมเป็น ๙ หลุม เท่าที่เคยรู้และพบเห็นมา มีอยู่ ๓ แบบ

แบบที่ ๑ ใช้ไม้กันเกรา สี่เหลี่ยมเสี้ยมปลายกว้างประมาณ ๑ นิ้วฟุตครึ่ง ยาว ๑๒ นิ้วฟุต ๘ ท่อนสำหรับ ๘ ทิศ ไม้ชัยพฤกษ์ (กว้างยาวเท่ากับไม้กันเกรา) ๑ ท่อน สำหรับกลางบ้าน ลูกกันภัย ๙ ลูก แผ่นทองแดงสี่เหลี่ยมขนาด ๔นิ้วฟุต ลงยันต์ตรีนิสิงเห ๙ แผ่น

แบบที่ ๒ ใช้ไม้พยุง ๘ ท่อน ไม้ชัยพฤกษ์ ๑ ท่อน

แบบที่ ๓ ใช้ไม้กันเกรา ๑ ไม้ราชพฤกษ์ ๑ ไม้พยุง ๑ ไม้สัก ๑ ไม้ไผ่สีสุก ๑ ไม้ทองหลาง ๑ ไม้ขนุน ๑ ไม้นนทรี ๑ สำหรับ ๘ ทิศ ไม้ชัยพฤกษ์สำหรับกลางบ้าน ๑

ไม้ต่าง ๆ ใน ๓ แบบ เหล่านั้นให้ลงด้วย ยถินฺทขีโล ฯลฯ

และลงยันต์ทับลงไปอีก เสร็จแล้วปิดทองที่ยันต์ และเจิม

ในการฝังอาถรรพณ์นี้ ใช้พระ ๙ รูป เป็นเหมาะ และจะต้องเตรียมจัดหาของเหล่านี้ไว้ คือ

๑. น้ำมนต์ (ทำเสร็จแล้ว)

๒. ทราย (เสกแล้ว)

๓. ค้อนขนาดกลาง และไม้ส่ง

วิธีการ เมื่อถึงปฐมฤกษ์ พระทั้ง ๙ รูป ไปที่หลุมซึ่งเป็นทิศศรีของวันนั้นก่อน พระผู้เป็นประธานเททราย น้ำมนต์ใส่ลูกกันภัย แผ่นทองแดง ตอกเข็มไม้ลงไปจนพ้นพื้น พระนอกนั้นยืนพนมมือ ชยนฺโต วนไปทางขวามือโดยวิธีนี้ จนครบ ๘ ทิศ แล้วเข้าสู่ทิศกลางบ้านเฉพาะหลุมนี้ เมื่อชยนฺโต จบแล้วให้ต่อด้วย สพฺเพ พุทฺธา ๓ จบ และ ภวตุ สพฺพมงฺคลํ เป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ ถ้ามีสวดมนต์หรือฉัน ก็ให้จบก่อนถึงฤกษ์แล้วจึงทำพิธีฝังอาถรรพณ์ต่อไปจนจบ อนึ่ง วัตถุต่าง ๆ เว้นทราย ก่อนจะฝังลงไปให้จุ่มในน้ำมนต์เสียก่อน

พิมพ์ที่ บางกระบือการพิมพ์ 63/2 ถนนอำนวยสงคราม บางกระบือ นครหลวง
ลัดดา บุณยรัตพันธุ์ ผู้พิมพ์–ผู้โฆษณา โทร. 851289